

ULUSLARARASI TÜRK DÜNYASI YUNUS EMRE SEMPOZYUMU BİLDİRİ KİTABI

BENGÜ
"Bir Avrasya Yazarlar Birliği Kuruluşudur"

Altay Topalardan Dil ve Kültürleri Uygulama ve Araştırma Merkezi

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ DENİZLİ

UNESCO

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

Yunus Emre'nin Vefatının 700. Yılı Dönümü (1241-1321) UNESCO İşbirliğine Anılması

ULUSLARARASI TÜRK DÜNYASI
YUNUS EMRE
SEMPOZYUMU

24 - 27 MAYIS 2021
<https://www.pau.edu.tr/altaydilmer>

ULUSLARARASI BALKAN ÜNİVERSİTESİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

ANKARA YAZARLAR BİRLİĞİ

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ

DİCLE ÜNİVERSİTESİ

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

ADU

SÖZEL İŞLER MEKTEBİ

YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.

CEMER

BUXORO DAVLATY ÜNİVERSİTETI

BENGÜ

ULUSLARARASI
TÜRK DÜNYASI
YUNUS EMRE
SEMPOZYUMU
BİLDİRİ KİTABI

Pamukkale Üniversitesi

Altay Toplulukları Dil ve Kültürleri Uygulama ve Araştırma
Merkezi

(24-27 Mayıs 2021)

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Nergis BİRAY

Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT

Dr. Öğrt. Üyesi Sema EYNEL

Ankara, 2021

DENİZLİ PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI TÜRK DÜNYASI YUNUS EMRE SEMPOZYUMU BİLDİRİ KİTABI

BENGÜ YAYINLARI: 349

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Yakup Ömeroğlu

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Nergis Biray
Prof. Dr. Mehmet Vefa Nalbant
Dr. Öğrt. Üyesi Sema Eynel

KAPAK TASARIM
İbrahim Sağlam

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Denizli Pamukkale Üniversitesi
Uluslararası Türk Dünyası Yunus Emre Sempozyumu
Türü: Bildiri Kitabı
1.Baskı, 1054 s., 21x29.7 cm
Kasım 2021, Ankara

ISBN: 978-625-7403-43-6

İLETİŞİM

Pamukkale Üniversitesi
Altay Toplulukları Dil ve Kültürleri Uygulama
ve Araştırma Merkezi, DENİZLİ
Genel Ağ Adresi: <https://www.pau.edu.tr/altaydilmer>

BASKI

Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No: 48/48-49, İskitler/ANKARA
Tel: (0312) 341 36 67, Sertifika No: 47865

*Uluslararası Türk Dünyası Yunus Emre Sempozyumu Bildiri Kitabı'nda
yer alan bildiri metinlerinin içeriğinden yazarları sorumludur ve tüm hakları
saklıdır. İzinsiz kopyalanamaz, aktarılamaz, çoğaltılamaz.*

BENGÜ YAYINLARI

Sakarya Mah. Göztepe Sk. No: 5/A
Altındağ/ANKARA
Tel : +90(312) 311 70 52
Faks : +90(312) 311 70 32
e-posta : bilgi@ayb.org.tr

ULUSLARARASI
BİLGE TONYUKUK SEMPOZYUMU
24-25.12.2020, DENİZLİ
SEMPOZYUM KURULLARI

ONUR KURULU

Prof. Dr. Ahmet KUTLUHAN

Pamukkale Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Öcal OĞUZ

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Başkanı

Prof. Dr. Kamal ABDULLA

Azerbaycan Diller Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Shuhrat SAMARİDDİNOVİCH SİROJİDDİNOV

Özbekistan Alisher Navoiy Nomidagi Toshkent Davlat O'zbek Tili va Adabiyoti Universiteti Rektörü

Prof. Dr. *Obidjon KHAMİDOV KHAFİZOVIÇH*

Özbekistan Buhara Devlet Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Rustam IBRAGİMOVİCH HALMURADOV

Özbekistan Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Aziz ABDUKAHAROVİCH ABDUHAKİMOV

Özbekistan Semerkant İpek Yolu Uluslararası Turizm Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Şyryn ASILHANKIZI KURMANBAYEVA

Innovatsiyalik Gumanitarlik Zan Universiteti

Prof. Dr. Baviıjan AMANGELDİYEVIÇ ERDEMBEKOV

Kazakistan Semey Şekərim Universiteti

Prof. Dr. Alpaslan CEYLAN

Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM

Makedonya Uluslararası Balkan Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Möhsün NAĞISOYLU

Azerbaycan Milli Elmlər Akademiyası 1.Nəsimi Adına Dilçilik İnstitutu Müdürü

Doç. Dr. Yakup ÖMEROĞLU

Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı

Prof. Dr. Nergis BİRAY

Pamukkale Üniversitesi Altay Toplulukları Dil ve Kùltürleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Nergis BİRAY

PAU ALTAY DİLMER Müdürü

Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT

PAU ALTAY DİLMER Müdür Yardımcısı

Prof. Dr. Muhtor GAFAROVİCH NASİROV, ÖZBEKİSTAN

Prof. Dr. Abror JURAEV, ÖZBEKİSTAN

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV, ÖZBEKİSTAN

Prof. Dr. Azamat PARDAYEV, ÖZBEKİSTAN

Prof. Dr. Bilge ÖZKAN NALBANT, TÜRKİYE

Doç. Dr. Elçin İBRAHİMOV, AZERBAYCAN

Doç. Dr. Murat BAYRAM, TÜRKİYE

Doç. Dr. Arafat MAMYRBEKOV, KAZAKİSTAN

Doç. Dr. Karlığaç ÄVBEKİR, KAZAKİSTAN

Doç. Dr. Tolga GÖK, KIRGIZİSTAN

Assoc. Prof. Dr. Şener BILALLI, MAKEDONYA

Dr. Öğr. Üyesi Sema EYNEL, TÜRKİYE

Dr. Assem KASSYMOVA, KAZAKİSTAN

Uzm. Öğr. Gör. Sabahat BOZOROVA, ÖZBEKİSTAN

Öğrt. Gör. Mehmet YALÇIN, TÜRKİYE

Öğrt. Gör. Ahmet ÇETİN, TÜRKİYE

SEKRETERYA

Dr. Öğrt. Üyesi Sema EYNEL

Arş. Gör. Süveyda ŞAHİN

Uzm. Saadet Sena KARAMAN

Samet ÖNDER

Emre TUNÇKIN

BİLİM KURULU

- Prof. Dr. Kamal ABDULLA, Azerbaycan
- Prof. Dr. Nurboy ABDULHAKİMOVİCH JABBOROV, Özbekistan
- Prof. Dr. Abdumurod TİLAVOV, Özbekistan
- Prof. Dr. Fatma AÇIK, Türkiye
- Prof. Dr. Ferhat AĞIRMAN, Türkiye
- Prof. Dr. Ercan ALKAYA, Türkiye
- Prof. Dr. Bakıt ATANTAeva, Kazakistan
- Prof. Dr. Bülent BAYRAM, Kazakistan
- Prof. Dr. Napil BAZILHANULI, Kazakistan
- Prof. Dr. Kamil BEŞİROV, Azerbaycan
- Prof. Dr. Nergis BİRAY, Türkiye
- Prof. Dr. Baxtiyor BO‘RONOVİCH ABDUSHUKUROV, Özbekistan
- Prof. Dr. Ahmet BURAN, Türkiye
- Prof. Dr. Gülzura CUMAKUNOVA, Türkiye
- Prof. Dr. İsmet ÇETİN, Türkiye
- Prof. Dr. Ayşe YÜCEL ÇETİN, Türkiye
- Prof. Dr. Bejtullah DEMIRI, Makedonya
- Prof. Dr. İbrahim DİLEK, Türkiye
- Prof. Dr. Mitat DURMUŞ, Türkiye
- Prof. Dr. Ali DUYMAZ, Türkiye
- Prof. Dr. Cebbar Mehmed GÖKLENOV, Türkmenistan
- Prof. Dr. Figen GÜNER DİLEK, Türkiye
- Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV, Özbekistan
- Prof. Dr. Erkin EMET, Türkiye
- Prof. Dr. Güljanat KURMANGALİYEVA ERCİLASUN, Türkiye
- Prof. Dr. Konuralp ERCİLASUN, Türkiye
- Prof. Dr. Melek ERDEM, Türkiye
- Prof. Dr. Bavırjan AMANGELDİYEVIÇ ERDEMBEKOV, Kazakistan
- Prof. Dr. Fevzi ERSOY, Türkiye
- Prof. Dr. Habibe YAZICI ERSOY, Türkiye
- Prof. Dr. Jabbor EŞONKUL, Özbekistan
- Prof. Dr. Dilek ERGÖNENÇ, Türkiye
- Prof. Dr. Saadettin GÖMEÇ, Türkiye
- Prof. Dr. Fikri GÜL, Türkiye

Prof. Dr. Ayşe İLKER, Türkiye
Prof. Dr. Muhtar İMANOV, Azerbaycan
Prof. Dr. Nodirbek IMOMQO‘ZİYEVIÇH JO‘RAQO‘ZİYEV, Özbekistan
Prof. Dr. Abror JURAEV, Özbekistan
Prof. Dr. Şuayıp KARAKAŞ, Türkiye
Prof. Dr. İsmayıl KAZIMOV, Azerbaycan
Prof. Dr. İbrahim KISAÇ, Türkiye
Prof. Dr. M. Fatih KİRİŞÇİOĞLU, Türkiye
Prof. Dr. Kadırali KONKOBAYEV, Kırgızistan
Prof. Dr. Abdullah KÖK, Türkiye
Prof. Dr. Lindita Xhanari LATİFİ, Arnavutluk
Prof. Dr. Zekiya MAMUDOVA, Ukrayna
Prof. Dr. İbodulla MİRZAYEV, Özbekistan
Prof. Dr. Muslihiddin MUHİDDİNOV, Özbekistan
Prof. Dr. Möhsün NAĞISOYLU, Azerbaycan
Prof. Dr. Bilge ÖZKAN NALBANT, Türkiye
Prof. Dr. M. Vefa NALBANT, Türkiye
Prof. Dr. Bahodir NURMETOVİCH KARİMOV, Özbekistan
Prof. Dr. Darmonoy ÖRAYEVA, Özbekistan
Prof. Dr. Abdulla O‘ZBEKOVİCH ULUG‘OV, Özbekistan
Prof. Dr. Azamat PARDAYEV, Özbekistan
Prof. Dr. Shynar BOTAYQIZI SEİTOVA, Kazakistan
Prof. Dr. Kire SHARLAMANOVA, Makedonya
Prof. Dr. Funda TOPRAK, Türkiye
Prof. Dr. Aitmuhamet TURUSHEV, Kazakistan
Prof. Dr. Ali YAKICI, Türkiye
Prof. Dr. Naciye ATA YILDIZ, Türkiye
Prof. Dr. Zuhale YÜKSEL, Türkiye
Prof. Dr. Kürşat ZORLU, Türkiye
Doç. Dr. Karlığaç ADİLHANKIZI AVBEKİR, Kazakistan
Doç. Dr. Cemile KINACI BARAN, Türkiye
Doç. Dr. Murat BAYRAM, Türkiye
Doç. Dr. Şener BİLALLİ, Makedonya
Doç. Dr. Kalamkas BOLATQIZI BOLATOVA, Kazakistan
Doç. Dr. Aydan HANDAN, Azerbaycan

Doç. Dr. Ayhan ÇELİKBAŞ, Türkiye
Doç. Dr. Aysun DEMİREZ, Türkiye
Doç. Dr. Husniddin EŞONQULOV, Özbekistan
Doç. Dr. Emine GANIYEVA, Ukrayna
Doç. Dr. Şebnem HESENLI GARİBOVA, Azerbaycan
Doç. Dr. Tolga GÖK, Kırgızistan Türkiye
Doç. Dr. Sinan GÜZEL, Türkiye
Doç. Dr. Emin IDRİZ, Makedonya
Doç. Dr. Seyhan Murtezani İBRAHİMİ, Makedonya
Doç. Dr. Elçin İBRAHİMOV, Azerbaycan
Doç. Dr. Oğuzhan KARABURGU, Türkiye
Doç. Dr. Obidjon KARİMOV, Özbekistan
Doç. Dr. Elvira LATİFOVA, Azerbaycan
Doç. Dr. Gatibe MAHMUDOVA, Azerbaycan
Doç. Dr. Arafat MAMYRBEKOV, Kazakistan
Doç. Dr. Bakıt MURZARAYIMOV, Kırgızistan
Doç. Dr. Mehmet ÖZEREN, Türkiye
Doç. Dr. Gökçe Yükselen PELER, Türkiye
Doç. Dr. Dilshod RACABOV, Özbekistan
Doç. Dr. Burul SAGINBAYEVA, Kırgızistan
Doç. Dr. Erkan SALAN, Türkiye
Doç. Dr. Berdi SARIYEV, Türkiye
Doç. Dr. Sezen SEYFULLAH, Makedonya
Doç. Dr. Kyralai TOLEBAYEVA, Kazakistan
Doç. Dr. Törali KIDIR, Kazakistan
Doç. Dr. Süleyman Kaan YALÇIN, Türkiye
Doç. Dr. Veli Savaş YELOK, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Aysel BAYTOK, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ezgi DEMİREL, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Sema EYNEL, Türkiye
Dr. Öğrt. Üyesi İsmail Turan KALLİMCI, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Yasin KAYA, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Shurubu KAYHAN, Türkiye
Dr. Öğrt. Üyesi Zhazira OTYZBAY, Türkiye
Dr. Öğrt. Üyesi Selcen SAĞLIK ŞAHİN, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Gülsine UZUN, Türkiye
Dr. Cıldız ALİMOVA, Kırgızistan
Dr. Ulanbek ALİMOV, Kırgızistan
Dr. Assem KASSYMOVA, Kazakistan
Dr. Esra Gül KESKİN, Türkiye
Dr. Kaliya KULALIYEVA, Kırgızistan
Dr. Şumkar MASİRALİYEV, Kırgızistan
Dr. Ronila RO'ZMONOVA, Özbekistan.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	IX
SÖZ BAŞI	19
AÇILIŞ KONUŞMALARI	21
BİLDİRİ METİNLERİ	46
Qazaq xalqının ulttıq mädeniyetinen aqparat beretin qazirgi qoldanıstağı ilki mätinder	
Baktıgul AYDAPKELEVNA ABDIHANOVA	47
Samarkand viloyati o`zbek shevalari tasnifiga doir	
Murodqosim Bolibekovich ABDIYEV	55
O`zbek Tilida Matn Transliteratsiyasini Yaratish Masalasi	
Sayyora ABDURAHMANOVA	61
Bağımsızlık Sonrası Özbek Türkçesinde Taziye Sözləri	
Fatma AÇIK	66
XIX Soñı men XX Ğasırdıñ Basındağı Şıǵıs Kazakstan Kalalarında Mädeniyet pen Bilimniñ Damuvı	
Aygül Serikkanovna ADİLBAEVA	73
Yunus Emre'nin Fikirlerinde Varoluşsal Bir Yaklaşım Örneği; Tanrı, Evren ve İnsan	
Ferhat AĞIRMAN	74
Kökbörü Oyununda Söylenen Dilek-Dualar	
Ulanbek ALİMOV	75
Kırğız Kültüründe Çocukla İlgili Atasözleri	
Cıldız ALİMOVA	76
Kreşin Tatar Ağızlarınının Tatar Türkçesi İçindeki Yeri ve Karakteristik Dil Özellikleri	
Ercan ALKAYA, Zoya KİRİLLOVA	77
S.Səxavətin “Nekroloq” romanı sosial-psixoloji və mənəvi-əxlaqi dəyərlər kontekstində	
Mehriban Səmədqizi ALLAHKULUYEVA	85
Şair Dilafgor Şiirlerinin Özellikleri	
Şermuhammad AMONOV	90
Yunus Emro İjodi va “İlmul Huruf” Tushunchasi	
Zilola Kodirovna AMONOVA	99
Kırğızların Dünya Görüşünde Organ Adları	
Rahat ASKAROVA	100
<i>Büyükbaba Taşınıyor</i> Romanı Bağlamında Çocuklara Ölümü Anlatmak	
Yasemin ASLAN	101
Yeni Koronavirüs Hastalığı (Covid-19) Pandemi Sürecinin Medikal Turizm Üzerine Etkileri	
Veli Ulaş ASMADİLİ, Elvan ESER	102

O'zbek Tilshunosligida Pragmalingvistikaning O'rganilishi	
Nodira ASHUROVA, Bibish Muhsinovna JO'RAYEVA	114
Şakerim Kudayberdiuli şığarmaşıılığındağı kongenialdıq meseleleri («jan», «ten» kategoriyaları jane «Jar» sıypatı)	
Karlığaş Adilhankızı AVBEKİR	115
Sezai Karakoç Türk dilinin tæssübkeşı kimi	
Ofeliya BABAYEVA	120
Qarabağ Regionun Sosial-Iqtisadi İnkişafının Tæmin Edilmæsi İle ældæ Olunacaq Mühüm Næticæler	
Aynur H. BAĞIRLI	122
Âşık Veysel'in " <i>Sazıma</i> " ve Âşık Hüseyin Cavan'ın " <i>danış telli sazım</i> " Şiirleri Örneğinde Bir Dertleşme Sembölü Olarak Saz	
Orhan BALDANE	123
Sovyet Edebiyatının Bir Karakteristiğı: "Tekrardan Yazma Olgusu"	
Cemile Kınacı BARAN	133
Yunus Emre'de Eleştiri	
Cemal BAYAK	147
Türk Dünyasında Turizm Örgütlenme Yapılarının ve Politikalarının Değerlendirilmesi	
Ümmühan BAYRAM, Semih ARICI, Murat BAYRAM	171
Kırgızistan'da Alfabe Meselesi	
Aysel BAYTOK	179
Tatabbu' – Yangi İjodiy Maydon	
Nazora Jo'raevna BEKOVA	201
"Türkşildik" Uğımının İdentifikatsiyası men Etnogenezi	
İsbek BERİKXAN	202
Qazi Bürhanæddinin şeir dilinde feil	
Kamil BEŞİROV (ÖZET)	203
XIX Ğasırdıñ II. Jartısındağı Şığıs Kazakistan Aymağındağı Bilim Berüv Jüyesinin Kalıptasuvı	
Kalamkas Bolatkızı BOLATOVA	204
Xilvatiy İjodida İlm va Olimlik Fazilatları Talqını	
Ozodaxon BOLTABAYEVA	205
Alisher Navoiy Asarlarida "Kalb Muolajası"ning Badiiy Talkini	
Kızlarxon BOLTAYEVA	212
Otellerde Enerji, Su ve Atık Yönetimi Verilerinin Çevresel Açıdan İncelenmesi	
Mehmet BOYRAZ	213
Ališer Navoiyning Kanoat Xaqıdagi Qaraşları	
İbodat BOZOROVA, İroda ŞODİYEVA	214

Юнус Эмро Илоҳийларида Қўнғил Тасвирлари (Yunus Emro İlahilerinde Gönül İmgeleri)	
Nasiba BOZOROVA	219
“Ot” Komponentli Maqollar Tasnifi	
Sabohat BOZOROVA	225
Eski Türkçede Kadim Edatlar	
Dilbör CAMALİ	236
Turizm Fakültesi Öğrencilerinin Turist Rehberliğinde Uzmanlaşma ve Uzmanlık Alan İhtiyaçlarına Yönelik Değerlendirmeleri	
Ahmet ÇETİN, Hasan Hüseyin SOYBALI	242
Yunus Emre’de Toprakdan Yaratılış-Varoluş	
Ayşe Yücel ÇETİN	260
Karizmatik Şahsiyet Olarak Yunus Emre	
İsmet ÇETİN	267
Abdulla Oripov – İnsoniy Tuyg’ular Kuychisi	
Durdonaxon DADAJANOVA, Naima ERGASHEVA, Abidjan KERİMOV	278
İstiklol Davri O’zbek Romanlarida Ruxiyat Tasviri	
Şoxsanam Ğaybulloevna DAVRONOVA	286
Eski Türkçede Yokluk Bildiren +sXz Eki ve Bununla Genişleyen Eklerle Kurulan Bazı Tek Örnekler Üzerine Bir Değerlendirme	
Ezgi DEMİREL (ÖZET)	287
Emre Divanı’nda Eksilteli Yapılar	
Aysun DEMİREZ	288
Kayıp Kıtanın Peşinde: Dilin Olduğu Yerse Dünya, Yeni Dünyanın Keşfi ya da Tanzimat Sonrası Türk Sanatkarlarının Yunus Emre Türkçesini Arayışı	
Mitat DURMUŞ	296
Yunus Emre: İnanç ve Turizm Kültür Rotası	
Mehmet Tahir DURSUN, Mehmet YALÇIN	305
Göçebe Düşünmek ve Yersiz Yurtsuz Yunus Emre	
Ali DUYMAZ	313
S.A.Starostin’in Çağdaş Altaistik Araştırmalarına Katkisi	
Juliboy ELTAZAROV	322
Sözlü Tarih Verileri Işığında Sovyet Dönemi Kazakistan’da İslam	
Güljanat Kurmangalyeva ERCİLASUN	324
Söz -Eylem (Speech Act) Teorileri Açısından Türkmen Türkçesi	
Melek ERDEM	325
Turizm Fakültelerinin Turist Rehberliği Bölümlerinde Verilen Tarih Eğitiminin Akademik Yeterliliğinin Saptanmasına Yönelik Bir Araştırma	
Elvan ESER	335

Z.M.Boburning 'Boburnoma' Asaridagi Harbiy Terminlarning Qo'llanilishiga Doir Ayrim Mulohazalar	
Nazokat Jiyanova ESHQUVVATOVNA	357
Ahmet Yesevi'nin Hikmetlerindeki Aşk Konusunun İrfanî Anlamı	
Hüsniiddin ESHONKULOV	363
Şükrullah Yusupov'un Şiirlerinden İnsani Değerlere Bir Bakış	
Sema EYNEL	364
“Mening O'g'rigina Bolam” Hikoyasini Qiyoslash Usuli Orqali O'rganish Xususida Ayrim Mulohazalar	
Mohigul Fozilova FARHODOVNA	383
Kırım Tatarcada Quşların Adlandırma Prensipleri	
Emine GANIYEVA	388
Türk dillerinde fiil terkipleri ve cümle yapısının tarihi gelişimi	
Şebnem Hesenli GARİBOVA	393
Demografik Farklılıklar Açısından Kültürel Miras Bilinirlik ve Deneyimleme Algısının İncelenmesi: KTMU Örneği	
Tolga GÖK	399
Türk Kültüründe Renkler ve Kara Bodun'dan Ne Anlıyoruz?	
Sadettin Yağmur GÖMEÇ	400
Yunus Emre'nin Diliyle Felsefe Yapmak Olanaklı mıdır?	
Fikri GÜL	407
Yunus Emre ve 90.000 Kelam	
Abdurrahman GÜZEL	412
Alisher Navoiy “Holot”lari va Komil İnsan Muammosi	
Shavkat Ahmadovich HAYITOV	428
Alisher Navoiyning “Yor Tutar Ko'nglimda”... G'azalininig Shoir Devonlaridagi Matniy Tafovutlari	
Azimjon HAMİDOV	429
Ziya Gökalp'ın Şiir Sanatı	
Aydan HANDAN	430
“Qutadg'u Bilig” Va “Boburnoma”dagi Mushtarak Leksemalar Tahlili	
Zulxumor XOLMANOVA	436
“Qutadg'u Bilig”da Tibbiyotga Doir Tushunchalar	
Mushtariy XOLMURADOVA	442
Yunus Emre Divanı'nda Birleşik Cümle Yapıları	
Turan HÜSEYNOVA	449
İlhami Emin'in <i>Yürüyen Duvar</i> Romanında Tasavvuf ve Melamilik Algısı	

Seyhan Murtezani İBRAHİMİ	455
Türk Dövlət və Cəmiyyətlərində Dil Siyasəti (tarixi aspektdən)	
Elçin İBRAHİMOV	465
Ahmedi ³ nin Cəmsid ü Hurşid Mesnevisinin Dilinde Kullanılan Somatik Terimler ve Somatik Deyimler	
Arzu İSGENDERZADE	471
XIII-XIV yüzilliklərdə yaranan divan ədəbiyyatı nümunələrinin leksik-semantik səciyyəsi	
Gülzar Taryel Kızı İSMAYILOVA	479
Ali Şir Nevai Eserlerinde Fütüvvət Gayesinin Edebi Yorumu	
Nurboy JABBAROV	485
Keçəstij Atom Bombası: Arkadan Altayğa Deyin (Semey sımk poligonı negizinde)	
Maksat Muratbekulı JÄNİBEK	491
O'zbek xalq pəremalarida şaxs xarakterini tavsiflovçı salbiy baho	
Bibish Muhsinovna JO'RAYEVA, Amira O'LMAS QIZI AMINOVA	497
Antonim Komponentlar İstirok Etgan O'zbek Xalk Makollari	
Bibish JO'RAYEVA, Hulkarbegim UBAYDOVA	503
Uy-Ro'Zg'Or Buyumlari Nomi Asosida Shakllangan Rus Va O'zbek Xalq Pəremalarining Qiyosiy Tahlili	
Bibish Muhsinovna JO'RAYEVA, Lobar Maxmutovna MUSTAFOYEVA	504
O'zbek Tilshunosligida Pragmalingvistikaning O'rganilişi	
Bibish Muhsinovna JO'RAYEVA, Nodira ASHUROVA	505
Qazaqstandağı transport salasının qalıptasuwi men damuw tariyhı	
Aydin KAİRBEKULY, Arafat MECİTULI MAMIRBEKOV	506
Kırgız Modern Edebiyatının İlk Dönem Temsilcilerinin Sovyet İdeolojisine Karşı Verdikleri Mücadeleler	
İsmail Turan KALLİMCİ	510
Anadolu'da Yunus Emre Adını Taşıyan Mekân Adları Üzerine Genel Bir Değerlendirme	
Hasan KARA	511
Hozirgi O'zbek She'riyatida Badiiy Obraz Tuzilishi Va Ma'nodorligi (Abdulla Oripov She'riyati Misolida)	
Obidjon KARIMOV	512
Kazak ve Türkiye Türkçeleri Karşılaştırmalı Yeradbilimi (Tarihi-Linguistik İnceleme)	
Assem KASSYMOVA	522
Kumandılar Türklerinin Halk Kültürü Unsurları	
Shurubu KAYHAN	528
Karaçay-Malkar ve Tatar Türkçesinde -(I)vçAn, -(U)vçAn Ekleri	
Esra Gül KESKİN	536
Жүніс Әміре Және Ғашықтық Әлем (Yunus Emre ve Aşk Dünyası)	

Törelı KIDIR	545
Alisher Navoiyning “Navodir un-Nixoya” Devonida İso Masix Obrazi Talkini	
Usmon Uralovich KOBİLOV	546
Adam Mickiewicz’in Kırım Soneleri’ne Ananiasz Zajaczkowski’nin Karayca Bakışı	
Murat KOÇAK	547
Adabiyotshunoslikda İlmıy-Adabiy Tafakkur va Uslubning Nazariy Masalalari	
Nasima Saidburxonovna KODİROVA	558
No’mon Rahimjonov-She’rshunos Olim	
Ro’zigul KODİROVA	559
Türkoloji Araştırmaları ve Türkolojideki Koordinasyon Sorunları	
Kadralı KONKOBAYEV	560
Türkistân’dan Anadolu’ya Pır-i Türkistan’dan Yûnus’a “Söz”leşmek	
Abdullah KÖK, Özge EKER	561
“Manas” Eposundagı Altay, Altay-Too Toponimleri	
Kaliya KULALİYEVA	579
“Codex Cumanicus”da Çoxmənalı Sözlər	
İmanyar KULİYEV	587
Yunus Emro She’riyati	
Dilrabo KUVVATOVA	593
Balkanda’ki Dillerinde “Balkanik Turkizmalar”	
Lindita Xhanari LATİFİ	596
Türk Dünyası’nın Tarihsel Bir Bileşeni Olarak Eski ve Ortaçağ Kafkasyası	
Elvira LATİFOVA	597
Büyük Mutafakkir Mahmud Zamaxshariy va Uning Lingvistik Merosi	
Shavkatjon MAHMADIYEV	604
Çağdaş Dönemde Türk Dillerinde Kelime Türetimine Bir Bakış	
Gatibe MAHMUDOVA	612
Hadislar asosida şakllangan o’zbek xalq paremalari	
Sunnat MAMANAZAROV	620
Kupiya Kala Kurçatov: Keşegisi, Bügingis Erteşi	
Arafat Majituli MAMYRBEKOV	624
«DİL VE KÜLTÜR Lengüistikte ve Lingüistik Metotlarda Dil ve Kültürün Karşılıklı Bağının Meseleleri (Etnolingüistik Özellikleri)»	
Zekiya MAMUTOVA	625
Akademik E. E. Bertelsning “Navoiy va Attor” Risolasi Hakida	
İbodulla MİRZAYEV	634

Sayidahmad Vasliy Samarqandiy ijadida Irfoniy G'oyalar Talqini	
Badia Muslihiddinovna MUHIDDINOVA	635
18-19. Asr O'zbek She'riyatida Irfoniy Mavzularning Badiiy Talqini (Mirhasan Sadoiy va Muhammad G'oziy Devonlari Misolida)	
Nazmiya Muslixiddinovna MUXITDINOVA	646
Kırgız Yunusları; Molla Kılıç, Molla Niyaz ve Nurmolla	
Bakit MURZARAİMOV	657
Türkçede Öfke ve Kızgınlık Bildiren Duygu Fiillerinin Tarihi Türk Lehçeleri ve Anadolu Ağızlarındaki Görünümleri	
Bilge Özkan NALBANT, Dursun Sena KIRAÇ	664
She'riyatning Jon Tomirini Izlab	
Musulmon NAMOZ	673
Suv va Olovga Aloqador Tabiat Hodisalari Talqini	
Sh. Sh. NIZOMOVA	691
Etnolingvistikaning Vujudga Kelishi va Tarakkiyoti	
Yulduz NUROVA	695
O'zbek Folklorida Çoy Talkini	
Darmon Saidaxmedovna URAYEVA	696
Sugnaklar Kimler? Türk mü, Fars mı, Arap mı?	
Zhazira OTYZBAY	697
O'zbek Tilidagi Nutqni Jonlantiruvchi Birliklarning Diskursiv Xususiyatlari Haqida	
Azamat Bakhronovich PARDAYEV	698
O'bek Xalk Ko'shiklarining İjro Kompozitsiyasi	
Dilshod RAJABOV	703
Alisher Navoiy İjodida Tush Motivining Nadiiy Talkini	
Ma'rifat Bakoyevna RAJABOVA	704
O'zbek Bolalar Adabiyotida Folklor Janrlari Stilizatsiyasi Asoslari	
Ra'no Z. RAJABOVA	705
Yunus Emro iloxiylarida murşid obrazi (Yunus Emro Anjumani)	
Zulayho RAHMONOVA	706
“Codex Cumanicus”un Azərbaycanda öyrənilməsi	
Lale RESULOVA	714
Alişer Navoiy ijodiy merosi va poetik uslubining Türkiyada örganilişii	
Roxila Usmanovna RO'ZMONOVA	722
Alisher Navoiy Badiiy Asarlari (“Farhod va Shirin” Dostoni”da)	
Yokub SAİDOV, Dildora SALİMOVA	732
<i>Yûnus Emre Dîvânî</i> 'na Ait Nûshaların Tarihlendirilmesinde Kullanılabilecek Bazı Morfolojik Ölçütler	
Erkan SALAN	733

Tarihi Türkiye Türkçesinin Doğuşu	
Bedri SARICA	755
Yunus Emre Türkmen okullarında	
Berdi SARIYEV	769
Kırım Tatar Türkçesindeki Ses Olaylarına Artzamanlı Bakış	
Nariie SEİDAMETOVA	770
Şiğis Qazaqstan onomastikalıq keñistigindegi ulttıq negiz (Katonqarağay avdanı materialdarı negizinde)	
Shynar Botayqızı SEYİTOVA	783
Alihan Bökeyhannıñ Sayasiy Pelsepesi	
Tursın ŞANBAY	791
“Qo’y” LMG’i asosida şakllangan O’zbek xalq maqollarida variantlilik	
Maftuna JAMŞİDOVNA SHARİPOVA	792
Yunus Emre’de Hoşgörü Boyutu	
Meryem Aybike SİNAN	796
“Maneviyet” Kelimesi İle İlgili Olan Dilbirimlerin Semantik Alanı ve Dilbilimsel Özellikleri	
Abdulhay SOBİROV	797
Âşık Paşa ve Türkçemiz	
Süleyman SOLMAZ	803
Ayrim O’zbekça tibbiy terminlar semantikasi va etimologiyasi	
Baxodir TURDIYEVICH SUYUNOV	829
“Mahtumkulu’nun Dünyevî Aşka Yazılmış Şiirlerinde Kadın”	
Selcan Sağlık ŞAHİN	841
Yunus Emre ve Baberahim Meşreb’in Şiirlerinde “Gönül” Kavramı	
Süveyda ŞAHİN, Nergis BİRAY	850
“Sesler” Dergisinde Yayınlanan Yunus Emre Şiirleri Üzere Tematik Bir İnceleme	
Refide ŞAİNİ	874
Özbekistan’da Yunus Emre Çalışmaları	
Abdumurod TILAVOV	883
Qazaq dalasın zerttegen nemis ğalımdarı	
Zhansaya TLEMİSSOVA	888
Tezkire-i Şeyh Safi’de Çok Şekilli Kelimeler	
Feyza TOKAT	892
Qazaq jāne Türik ädebiyetindegi aytış öneri	
Kyralai TOLEBAYEVA	900
Yunus Emre’de Metaforik Olarak Sayılar (Bir, İki, Dört ve Katları)	
Funda TOPRAK (ÖZET)	918
Meşhür Jüsip – söz qudireti	

Aitmuhamet TURUSHEV	919
Kazak Dilinde Bitki İsimlerinin Sentetik Veya Morfolojik Yapısının Yolları	
Aygül Jumanova TÜRİKPENOVA	953
Yunus Emre – İlahiy Işq Kuyçisi	
Abdulla ULUG'OV	954
Kırgız Türkçesinde Kadın İle İlgili Söz Varlığı Üzerine Bir Tasnif	
Gülsine UZUN	964
Eserlerinin Kültürel Temelleri ve Türkçesiyle Türk Dünyasının Ortak İnsan Hazinesi: Yunus Emre	
Ali YAKICI	965
Havayolu İşletmelerinin Bebek Dostu Uygulamaları	
Mehmet YALÇIN, Sebahattin KARAMAN	971
Birincil Uzun Ünlülerin Karluk Grubu Türk Lehçelerindeki Ses Bilgisi Görünümleri ve Bu Ünlülerle İlgili Ses Olayları	
Süleyman Kaan YALÇIN	983
O'zbek Xalq Maqollarida "Ayol" Konseptining Pragmatik Tahlili	
Rahima YARASHEVA	1000
Millî Uyanışa Hizmet Eden Bir Gazete: Sâdâ-yı Fergana	
Veli Savaş YELOK	1005
Manas Destanında Uguz ve Kıruguz	
Naciye Ata YILDIZ	1015
O'zbek tilshunosligida sodda gaplarning o'rganilish tarixi	
Orziboni İsgenderzade YUSUPOV, Maxliyo Jonuzok QIZI RASULOVA	1025
Alisher Navoiy "Xamsa" Sining Usmonli Turk Adabiyotiga Ta'siri	
Dilnavoz YUSUPOVA, Orifjon OLIMJANOV	1026
O'zbek Tili Zamonaviy Axborot-Kommunikatsiya Terminlarining O'rganilishi	
Shahnoza TOLKUNOVA ZIYAMUXAMEDOVA	1032
Yunus Emre'nin Düşünce Sisteminde Siyasal Kutuplaşma Sorununa Dair Görüş ve Kavramlar	
Kürşat ZORLU	1036
Sempozyum Kapanış Bildirgesi	1037
Uluslararası Türk Dünyası Yunus Emre Sempozyumu (24-27.05.2021) Programı	1039
Sempozyuma Katılan Üniversite, Kurum ve Kuruluşlar	1053

SÖZ BAŞI

2021 yılı UNESCO tarafından “Yunus Emre’nin Vefatının 700. Yıl Dönümü” olarak UNESCO Anma ve Kutlama Yıl Dönümleri arasına alınmış, aynı zamanda 30 Ocak 2021 tarihli *Resmî Gazete*’de yayımlanan Genelge ile 2021 yılı Cumhurbaşkanlığı tarafından “Yunus Emre ve Türkçe Yılı” olarak ilan edilmiştir. Bu vesileyle ülkemizde Yunus Emre temalı birçok etkinlik gerçekleştirilmiştir.

Pamukkale Üniversitesi Altay Toplulukları Dil ve Kültürleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (ALTAY DİL-MER) önderliğinde Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü ve Denizli Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu olarak 24-27 Mayıs 2021 tarihleri arasında online olarak düzenlenen, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Avrasya Yazarlar Birliği ve Türk dünyasından üniversitelerin iş birliğiyle gerçekleştirilen Uluslararası Türk Dünyası Yunus Emre Sempozyumu, dokuz farklı ülke ve on bir üniversite ile iki kurumun katılımıyla yapılmıştır.

Sempozyuma 179 katılımcı tarafından 148 bildiri özeti gönderilmiş, bazı bağlantı sorunları sebebiyle bildirilerini sunamayanlar da olmuştur. Sunumu yapılan 116 bildiri, tarihi ve günümüz Türk lehçeleri, dilbilim, Türk dünyası edebiyatları, tasavvuf edebiyatı, iletişim, halk bilimi, halk edebiyatı, turizm, tarih gibi alanlarda kısacası Türk dili, tarihi, sosyolojisi, felsefesi, kültürü ve turizminin çeşitli sorunları ele alınmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Gönül isterdi ki;

Gelin tanış olalım

İşi kolay kılalım

Sevelim sevilelim

Dünya kimseye kalmaz, diyen Yunus’un gölgesinde toplanalım. Ancak salgın sebebiyle bunu gerçekleştiremedik. Şartlar ne ise öyle davranalım dedik ve uzaktan da olsa *Söz ola ağulu aş, bal ile yağ ede bir söz* deyip bu sempozyumu gerçekleştirdik.

Anadolu topraklarında topluma şekil veren, yeni coğrafyada medeni ve kültürel değerlerimizin oluşumu ve yerleşmesine katkıda bulunarak gönül dünyamızı ışıklandıran düşünürlerimizden biri de hakikat yolunda “gönüller yapmaya” talip olan Yunus Emre’dir. Anadolu insanının sevgisinin ve yüce gönlünün temsilcisi olan, “Yaratılanı hoş gördük Yaradan’dan ötürü” anlayışıyla yaşayan Yunus, savunduğu değerlerle sadece Anadolu insanına değil bütün insanlığa hitap etmektedir. Savunduğu değerler onu kendi zamanına mahkum etmemiş, çağları aşan ve bütün insanları sevgiye, birliğe davet eden fikirleriyle bugüne kadar ulaşmasını da sağlamıştır. O, bütün bu fikirlerini ifade etmek için Türkçeyi kullanmış ve Türkçenin de bir sevgi ve hoşgörü dili olarak dünya dili haline gelmesine katkı sağlamıştır.

Sempozyumda;

Ben gelmedim dava için, benim işim sevi için

Dost'un evi gönüllerdir, gönüller yapmağa geldim diyen bu yüce ruhlu şairin hayatıyla, eserleriyle, fikirleriyle ele alan sunumlar yanında farklı konuların da işlendiği bildirilerin yer aldığı bu “Bildiri Kitabı”nın Türk bilim ve kültür dünyasına faydalı olmasını ve katkı sağlamasını diliyoruz. Sempozyumumuza katılan bütün üniversitelere ve destekleyen kurumlara minnettarız. Bildirileri ile katkı sağlayan bütün bilim adamlarımıza teşekkür ediyoruz.

Sempozyum süresince oturum başkanlıklarını yapan değerli akademisyenlerimize, farklı ülkelerden düzenleme kurulumuzda yer alan ve her konuda yardımlarını esirgemeyen kıymetli öğretim üyelerimize, salgın döneminde yapılan çalışmalarda canla başla çalışan ve sempozyumun arka planında emeği olan öğrencilerimize ve çalışmalarımızı başından sonuna kadar destekleyen Rektörümüz Prof. Dr. Ahmet Kutluhan nezdinde Pamukkale Üniversitesi çalışanlarına şükranlarımızı sunuyoruz.

Diğer teşekkürümüz, sempozyumda sunulan bildirilerin basılmasını Türklük bilimine katkı amacıyla gerçekleştiren ve bilim alemiyle buluşturan Avrasya Yazarlar Birliği’nedir.

Saygılarımızla...

Sempozyum Düzenleme Kurulu Adına

Prof. Dr. Nergis BİRAY

ULUSLARARASI TÜRK DÜNYASI YUNUS EMRE SEMPOZYUMU

(24-27 MAYIS 2021)

KAPANIŞ BİLDİRGESİ

Pamukkale Üniversitesi, Altay Toplulukları Dil Ve Kültürleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (ALTAY DİLMER) ile Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü ve Denizli Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu'nun ortaklaşa düzenlediği, Unesco Türkiye Milli Komisyonu, Avrasya Yazarlar Birliği ve Türk dünyasından üniversitelerin işbirliğiyle gerçekleştirilen Uluslararası Türk Dünyası Yunus Emre Sempozyumu'nun kapanış toplantısı 27.05.2021 tarihinde 14.30'daki 'Kaşgar Oturumu'yla gerçekleştirildi. Dört gün devam eden sempozyumun kapanış oturumu ALTAY DİLMER Müdür Yardımcısı Prof. Dr. M. Vefa NALBANT başkanlığında gerçekleştirildi. Bu bilgi şölenini değerlendirmek üzere Türk dünyasının birbirinden kıymetli hocaları söz aldılar.

Kapanış oturumunda Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Öğretim üyesi ve Uluslararası Türk Akademisi üyesi Prof. Dr. Kadıralı KONKOBAYEV, Fevzi Yakubov Adına Kırım Mühendislik ve Pedagoji Üniversitesi'nden Prof. Dr. Zekiya MAHMUDOVA, Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Bölüm Başkanı Prof. Dr. Mitat DURMUŞ, Ankara Üniversitesi DTCF Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Berdi SARIYEV, Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi'nden Doç. Dr. Elçin İBRAHİMOV ve Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi ABD'dan emekli, şu anda Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü öğretim üyesi olarak görev yapan Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL sempozyumla ilgili değerlendirmelerde bulundular.

Ardından Prof. Dr. M. Vefa NALBANT tarafından sempozyumun kapanış bildirgesi okundu.

Bildirgede şu konular yer almaktadır:

1. Sempozyumumuza 9 farklı ülke ve 11 üniversiteden 179 bilim insanı 148 bildiriyle katılmışlardır. Bu bildirilerden 32'si bazı teknik sorunlar nedeniyle sunulamamıştır. Sunulan bildiri sayısı 116'dır. Bildirilerde başta Yunus Emre'nin dili, düşüncesi, Türk kültürü üzerindeki etkisi, hoşgörü anlayışı gibi farklı yönleri değerlendirilmiş, Türk dilinin, tarihinin, sosyolojisinin, felsefesinin, kültür ve turizminin çeşitli sorunlarının ele alındığı ve çözümler sunulduğu görülmüştür.

2. Yunus Emre'nin Eski Oğuz Türkçesinin kurulmasındaki ve gelişmesindeki rolü ve Türkçenin bugün ulaştığı noktadaki kurucu etkisi özellikle belirtilmiştir.

3. Yunus'un Orta Asya'da Yesevîlikle gelişen, insanı ve hoşgörüyü merkez alan Türk tasavvuf düşüncesinin değerine vurgu yapılmış, bu anlayışın başta Doğu Türkistan, Kırım, Kerkük, Filistin olmak üzere zulüm altında inleyen bütün insanlık âlemine bir ışık ve yol olması için daha fazla çalışması ve rehber edinilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

4. Türkiye’de veya Türkiye’nin de kurucu ortağı olacağı ve yeni kurulacak bir üniversiteye “Yunus Emre” adının verilmesinin teklif edilmesinin son derece birleştirici, aynı zamanda Yunus’a olan manevî borcun vefası adına çok yararlı olacağı üzerinde durulmuştur.

5. Yunus Emre adına yapılan bilimsel ve kültürle etkinliklerin sadece bir yıla sıkıştırılarak değil bundan sonra da sürekli bir şekilde ve bütün Türk dünyasına yayılarak yapılmasının gerekli olduğu ifade edilmiştir.

Saygılarımızla.

Sempozyum Düzenleme Kurulu.

**TURİZM REHBERLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN UZMANLAŞMA, REHBERLİK EĞİTİM
KONULARI VE TUR REHBERLİĞİ HİZMET KALİTESİ UNSURLARINA ATFETTİKLERİ
ÖNEM DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ**

**Determining The Importance Levels Attached By Tourism Guidance Students To The Elements Of
Specialization, Guidance Education, And Quality Of Service Of Tour Guidance**

Ahmet ÇETİN¹, Hasan Hüseyin SOYBALI²

Özet

Dünyada hızla gelişen iletişim teknolojileri ve araçları insanların bilgiye daha kolay ve hızlı ulaşmasına olanak sağlamaktadır. İnsanların bundan 20 yıl önce adını dahi bilmedikleri yerlerden haberdar olmaları, varlığını dahi bilmedikleri şeyleri ihtiyaç olarak görmeye başlamaları, turizm eğilimlerini ve turist beklentilerini olağan üstü derecede değiştirmiş ve çeşitlendirmiştir. Buna bağlı olarak turizm sektörü içinde yer alan tur operatörleri turlarını çeşitlendirmeye, destinasyonlar farklı özelliklerini ön plana çıkartarak bunlardan faydalanmaya başlamıştır. Böylesine çeşitliliğin arttığı bir ortamda özellikle paket tur denilen turistik ürünün operasyonel kısmında büyük önem taşıyan turist rehberlerinin önemi arttığı gibi işleri de daha zor hale gelmeye başlamıştır. Bu noktada uzmanlığı, bilgisi, ahlakı ve müşteri odaklı yaklaşımı ile müşteri memnuniyetinde önemli rol oynayan turist rehberlerinin bu kadar çeşitli ürün ve destinasyon içerisinde hepsine birden hâkim olmaları zorlaşmaktadır. Bu yüzden rehberlik mesleğine başlamadan önce iyi bir eğitimin gerekliliği yanında belli alanlarda uzmanlaşmada göz ardı edilmemesi gereken bir konudur. Ülkemizde fiili olarak belirli alanlarda rehberlerin uzmanlaştıkları görülmektedir. Ancak yasal olarak rehberler "Ülkesel Turist Rehberi" ve "Bölgesel Turist Rehberi" olarak sınıflandırılmakta ve bu rehberlerin ülke içinde her antik kenti, her müzeyi, her tarihi yapıyı vb. bildiği varsayılarak turlarda görevlendirilmektedir. Rehberler kendilerini geliştirmekte ve değişen şartlara uyum sağlamaya çalışmaktadır. Rehberliğin turist ihtiyaçlarına cevap verebilmesi, turist memnuniyetini artırması ve ülke turizmine kendisinden beklenen katkıyı sağlayabilmesi ihtiyaca yönelik farkındalığın eğitim alan kişilerde oluşması ve kendilerini bu yönde geliştirmesi ile mümkün olacaktır. Bu amaçla rehberlik öğrencilerinin turist rehberliği için ihtiyaç gördüğü, dil, beceri ve bilgi alanlarından ve tur rehberliği kalite unsurlarından öncelikli gördüğü alanları belirlemeye yönelik bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 2021 yılı itibariyle ülkemizdeki rehber sayıları, kokartlarının hangi dilden olduğu bilgileri ile ülkemizi ziyaret eden turist sayıları ve bu turistlerin milliyetleri karşılaştırılmış, sonuçlar öğrenci görüşleri ile değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm Rehberliği, Turist Rehberliği Eğitimi, Rehberlik Hizmet Kalitesi, Rehberlikte Uzmanlaşma, Turist Rehberleri

Abstract

The rapidly developing communication technologies and tools in the world allow people to access information more easily and quickly. The fact that people are aware of places they didn't even know before their names and they begin to feel things as a need that they didn't even know existence before, it has changed and diversified tourism trends and tourist expectations to an extraordinary degree. For this reason, tour operators have started to diversify their tours, and destinations have started to benefit from them by highlighting their different features. In an environment where such diversity has increased, the importance of tourist guides, which is of great importance especially in the operational part of the package tour, has increased and their jobs have become more difficult. At this point, it is difficult for tourist guides, who play an important role in customer satisfaction with their expertise, knowledge, ethics and customer-oriented approach, to dominate all of them in such a variety of products and destinations. Therefore, before starting the guidance profession, besides the necessity of a good education, it is an issue that should not be ignored in specializing in certain areas. In our country, it is seen that the guides are actually specialized in certain fields. However, legally, guides are classified as "Territorial Tourist Guide" and "Regional Tourist Guide", and these guides are assigned to

¹ Öğr. Gör. cetina@pau.edu.tr Pamukkale Üniversitesi, Denizli Sosyal Bilimler MYO, Seyahat Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü ORCID: 0000-0002-0753-8175

² Prof. Dr. hsoybalı@aku.edu.tr Afyon Kocatepe Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü ORCID: 0000-0002-5929-0933

tours on the assumption that they know every ancient city, every museum, every historical building, etc. within the country.

Guides improve themselves and try to adapt to changing conditions. In order for tour guides to respond to the needs of tourists, increase tourist satisfaction and contribute to the country's tourism expected from them, awareness of the need should be formed in the people who receive training, and it will be possible by developing themselves in this direction. For this purpose, this study was carried out to determine the areas that guidance students need for tourist guiding, which are prioritized from language, skill and knowledge areas and tour guiding quality elements. In addition, as of 2021, the number of guides in our country, the language of the guide badges, the number of tourists visiting our country and the nationalities of these tourists were compared, and the results were evaluated and interpreted with student opinions.

Keywords: *Tourism Guidance, Tourism Guidance Education, Guidance Service Quality, Guidance Specialization, Tourist Guides*

Giriş

Tur rehberi, turizm rehberi ya da turist rehberi gibi kelimelerle ifade edilebilen rehberlik için WTFGA (World Federation of Tourist Guide Associations) 2003 yılında Dunblane’de gerçekleştirilen kongrede benimsediği tanım “Ziyaretçilerin kendi seçtikleri dilde onlara rehberlik eden, alana özgü niteliklere sahip olduğu yetkili otorite tarafından onaylanan ve tanınan bir bölgenin kültürel ve doğal mirasını yorumlayan/anlatan/açıklayan kişi” şeklindedir (WTFGA, t.y.). Turist rehberi, 6326 sayılı Turist Rehberliği Mesleği Kanunu’nda “Seyahat acentalığı faaliyeti niteliğinde olmamak kaydıyla kişi veya grup hâlindeki yerli veya yabancı turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dil kullanılarak ülkenin kültür, turizm, tarih, çevre, doğa, sosyal veya benzeri değerleri ile varlıklarının kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılarak gezdirilmesini veya seyahat acentaları tarafından düzenlenen turların gezi programının seyahat acentasının yazılı belgelerinde tanımladığı ve tüketiciye satıldığı şekilde yürütülüp acenta adına yönetilmesini” ifade eden “turist rehberliği hizmetini sunma hak ve yetkisine sahip olan gerçek kişi olarak tanımlanmaktadır” (Resmi Gazete, 2012). Tanımlara bakıldığında benzer ifadeler ile rehberin ziyaretçilere belirli konularda bilgi verdiği ve bilgileri yorumladığı görülmektedir. Rehberin bu görevini gerçekleştirebilmesi için belirli konularda bilgi sahibi olması gerektiği, sahip olduğu bilgiyi yorumlayabilme ve aktarabilme yetisine de sahip olması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bilgiyi aktarma görevini yerine getirirken ziyaretçilerin kendi dilinde bunu gerçekleştirebilecek yabancı dil bilgisine de sahip olması gerektiği açıkça ortaya çıkmaktadır. Rehberlik yalnızca bilgi verme değil aynı zamanda eşlik ettiği grubu yönetme, sorunlarla başa çıkabilme, uygun iletişimi gerçekleştirebilme, liderlik etme gibi rollerinde yerine getirilmesi gereken bir meslektir (Holloway, 1981; Cohen, 1985). Dolayısıyla rehberlik mesleğini icra edebilmek için belirli bir eğitim ve bu eğitimin yeterliliğini belirleyebilecek ölçme ve değerlendirme süreçlerinden bireyin geçmiş olması gerekmektedir. Türkiye’de rehberlik eğitimi turizm eğitimi kapsamında verilen örgün ve yağın eğitim şeklinde yürütülen bir eğitimidir.

Turizm başta gelişmekte olan ülke ekonomileri için oldukça önemli bir gelir kaynağıdır. Turizm sektöründe hizmet üretimini gerçekleştiren ve üretilen hizmetin tüketenin insan olduğu düşünüldüğünde, bu alandaki başarının eğitilmiş işgücü ile mümkün olabileceği görülmektedir. Rehberlik yukarıda da bahsedildiği üzere pek çok konuyu içeren ve farklı yetkinlikleri gerektiren

ülkeyi ve toplumu farklı millet ve kültürlerden insanlara karşı temsil etme sorumluluğunu taşıyan (Temizkan, 2005) bir meslektir. Tur rehberinin bu konulara hakim olması mesleğini gerektiği şekliyle icra edebilmesi için gereklidir. Son yıllarda turizm sektörü içerisinde çalışacak profesyonelleri eğitmek amacıyla üniversitelerde bölüm ve program sayıları hızla artmıştır. Turizm programları geneliyle birlikte rehberlik program sayısında da hızlı bir artış gerçekleşmiştir. Rehberlik eğitimi önlisans seviyesinden yüksek lisans seviyesine kadar örgün olarak üniversiteler tarafından verilmektedir. Ayrıca yaygın eğitim ise 2012 yılına kadar Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca açılan kurslar kapsamında verilirken, 2012 yılında meslek yasasının yürürlüğe girmesiyle birlikte ihtiyaç görülen bölge ve dilde birlikler tarafından düzenlenen sertifika programları ile verilmektedir (Eker ve Zengin, 2016). Son yıllarda rehberliğe olan ilgi ve talebin artması üniversitelerin rehberlik programlarını çeşitli düzeylerde açıyor olması bölüm ve programlarda okuyan öğrencilerin alması gereken eğitim içerik ve düzeyinin ne olması gerektiği tartışmalarını da ortaya çıkarmıştır ve Turist rehberliği eğitimine ilişkin çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Değirmencioğlu, 2001; Yenipınar ve Zorkişçi, 2013; Eker ve Zengin, 2016; Çakmak ve İstanbullu Dinçer, 2018; İşçeli ve Kılıç, 2018). Bununla birlikte eğitim gören öğrencilerin eğitime yönelik algı ve tutumlarına ilişkin çalışma sayısı oldukça sınırlı sayıda gerçekleştirilmiştir (Aslantürk, 2010; Köroğlu ve Asmadili, 2019; Çeşmeci, Çalışkan ve Özsoy, 2020).

Bu çalışma ile alandaki bu boşluğa katkı sağlamak amacıyla turist rehberliği öğrencilerinin aldıkları derslere ilişkin, yabancı dil ihtiyacına ilişkin ve rehberlik hizmet kalitesi unsurlarına ilişkin algıları ve atfettikleri önem ele alınmıştır. Öğrencilerin değerlendirmeleri Türkiye'deki rehber sayıları, yabancı dil durumları, ülkeyi ziyaret eden yabancıların konuştukları dillere göre dağılımları ile karşılaştırılarak öğrencilerin atfettikleri önem ile mevcut durum karşılaştırılmıştır. Çalışmada öncelikle turist rehberliği ve eğitimi konusu ele alınmış, sonrasında Afyon Kocatepe Üniversitesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ve Pamukkale Üniversitesi Turizm Rehberliği ve Turist Rehberliği programlarında okuyan öğrencilerden online anket yöntemiyle toplanan veriler değerlendirilmiştir.

Turist Rehberliği ve Turist Rehberliği Eğitimi

İnsanların yerleşik hayata geçip üretime başlaması ile insanoğlu komşularıyla ticaret yapmaya başlamış, bu ticari faaliyetler sonucu insanlar seyahat etmeye başlamıştır. Seyahate çıkan seyyahlar yol güzergahını bilen ve buralardaki tehlikelere karşı kendilerini koruyabilecek bilgi ve yeteneğe sahip olan kişileri (Kartal, 2020) koruyucu-rehber diyebileceğimiz bir mantıkla işe alıyorlardı. Pond (1993) Rehberliği ve rehberlik tarihini Roma dönemi, Orta Çağ, Rönesans ve Modern dönem olmak üzere dört dönemde ele almaktadır. Ziyaretçilere rehberlik etmek antik dönem medeniyetlerinde de yoğun olarak icra edilen bir faaliyettir. (Ahipaşalıoğlu, 2006). Ancak bu dönemlerde rehberlik profesyonel bir uğraştan çok din adamlarının tapınakları ya da dini bölgeleri ziyaret edenlere rehberlik etmesi veya bu dönemde oldukça yoğun olarak gerçekleştirilen çeşitli dini

temalı festivallere eski dünyanın farklı yerlerinden gelen izleyicilere yardımcı olan kişilerin yaptıkları faaliyetler şeklinde gerçekleştiği söylenebilir (Seyhan ve Evcim, 2012). Bu dönemde gerçekleştirilen seyahatlerin temel motivasyonlarından bir diğeri de sağlık amaçlı yapılan seyahatlerdir (Yalçın ve Çelik, 2018). Bu amaçla termal ve dini bölgeleri ziyaret eden insanlara bu bölgelerde yer gösteren ve buralardaki uygulamalar konusunda bilgi veren kişiler bulunmaktaydı (Casson, 2008). Roma medeniyeti bilindiği üzere bir “Yollar Medeniyeti” olarak ta adlandırılan, imparatorluğun her tarafına ulaşım için yolların ve bu yollar üzerinde konaklama olanakları sunan hanların yapıldığı, yolların güvelliğinin sağlandığı bir medeniyettir. Bu dönemde Romalılar ünlü tapınakları, Mısır’ın anıtlarını, Olimpiyat oyunlarını, yazlıkları ve sağlık tesislerini ziyaret etmişler, festival ve törenlere katılmışlardır. Rehber kitaplar ve rehberler kullanmışlardır (Seyhan ve Evcim, 2012). Yazılı kayıtlara geçen ilk rehberlerin Mısırlı rahipler olduğunu belirten Ahipaşalıoğlu (2006)’na göre Romalı ziyaretçiler Mısır’a geldiklerinde M.Ö. 27’de bir depremde kafası koptuktan sonra rüzgârda çığlığa benzer ses çıkaran ve bunun tanrıların sesi olduğuna inanılan “konuşan heykeli” görmek için Nil’den yukarıya doğru teknelerle ilerler ve bu heykele ulaşırlardı. Bu ziyarette olsun diğeri ziyaretlerde olsun Mısırlı rahiplerde ziyaretçilere rehberlik ederdi. Bu dönemde ki seyahatlerde Anadolu’da önemli ölçüde yer almaktaydı. Rehberlik ile ilgili önemli kayıtlardan biride bu dönemde Truva’yı ziyaret edenlerin Truva’yı takdir edebilmeleri için rehberli gezilere katılmaları zorunluymuştu (Feifer, 1986, akt. Ahipaşalıoğlu, 2006). Modern anlamda turizm olayı ilk kez eski Yunan’da belirgin bir şekilde görülmeye başlanmıştır. M.Ö. 700’lü yıllarda olimpiyatların başladığı kabul edilmektedir. Bu oyunlara sporcu veya izleyici olarak katılmak amacıyla seyahatlerin gerçekleşmesi bunun kanıtı olarak ifade edilebilir. Herodot gezdiği yerlerin adetlerini ve geleneklerini öğrenerek beraberindekilere aktarmış ve böylece kültür turizminin öncülüğünü yapmıştır ayrıca o dönem ki Yunanistan’ın ilk tercüman rehberlerinden birisi olmuştur (Stark, 2009). Roma İmparatorluğunun çöküşüyle karanlık çağ olarak ta adlandırılan Orta Çağ başlamış kabul edilmektedir. Roma’nın çökmesi genel olarak ticaretin ve ekonominin gerilemesine ve seyahat etme arzusunun azalmasına neden oldu, ekonomik nedenlerle seyahatler azaldı. Ancak ekonomik durgunluğa rağmen bazı gruplar özellikle dini sebeplerle hala seyahat etmeye devam ettiler (Stark, 2009). Hacı olmak amacıyla seyahat edenler ya da üst sınıfa mensup farklı amaçlarla seyahat edenler olsun bu yolculuklarında sıklıkla güvensiz yollar nedeniyle soygun ve talana uğruyor ya da cinayetlere kurban oluyorlardı. Bu nedenle yalnız seyahat etmekten korkan insanların onlara eşlik etmesi, güvenli yolları göstermesi ve kendilerini koruması için talepleri çok sayıda rehber ihtiyacını ortaya çıkardı. Casson (2008)’a göre bu dönemdeki rehberlerin işleri sadece yol göstermek değil, aynı zamanda güvenli bir seyahati de yaratmaktı ve bu yüzden ücretleri oldukça yüksekti.

Rehberlik tarihini üçüncü dönemi Rönesans dönemi olarak adlandırılmakta ve 1500 – 1700 lü yıllar arasını ifade etmektedir. Bu dönem Avrupa’da sanat, bilim ve sosyal hayatta önemli değişimlerin gerçekleşmeye başladığı bir dönemdir. Rönesans döneminde kültürel ve eğitim

maksadıyla seyahatler başladı. Aristokrat ailelerin çocukları Büyük Tur denilen bir tur ile Avrupa’da yurtdışı gezilerine katılarak belirli güzergâhlarda seyahatler gerçekleştirdiler. Bu genç beyler Batı ve Güney Avrupa’da dolaştırılıyor, Marsilya’dan İtalya’nın batı sahillerine, Roma ve Napoli üzerinden kuzeye, Venedik’e götürülüyordu. Özellikle İngiltere merkezli bu seyahatlerde gittikleri bu ülkelerde bu gençleri rehberler karşılıyor ve gezilerinde yardımcı oluyordu (Löschburg, 1998). Bu seyahatlerde katılan bu Beylerin bilgi ve görgülerinin artırılması bekleniyordu. Löschburg (1998)’un, bildirdiğine göre bu gezilerde gelen bu beylerden para koparmak için onları karşılayan ve insanların ağzından girip burnundan çıkan rehberler, bu yeni gelenlere önceki gezdirdikleri kişilerin isimlerini referans olarak gösterir ve onları kendi iş yerlerine davet eder, topladıkları grubu kişi başına bir İspanyol altını karşılığında yürüyerek ya da at üstünde kent içinde ve dışında on dört gün boyunca gezdirirlerdi. Bu rehberler *cicerone* (çaçaron) olarak adlandırılmaktaydı. Cicerone kelimesinin Avrupa’nın en saygın tur rehberi olarak bilinen Cicero’dan gelmektedir (History of Tour Guiding, t.y.).

17. yy’dan sonra bilimsel alandaki gelişmeler teknolojik buluşlarında fitilini ateşlemiş ve tarım ve hayvancılığa ve kısmen de atölye tarzı üretime dayalı toplumsal ekonomi yerini fabrikalara ve kitlesel üretime bırakmaya başlamıştır. Bu dönemde kırsal bölgelerden sanayi kentlerine yoğun göçler ve buna bağlı sosyal değişimler meydana gelmiştir. Ahipaşalıoğlu (2006)’na göre kent yaşamına geçiş yapan ama kökleri kırsalda bulunan bu insanların zaman zaman yakınlarını ziyaret etmeleri ve doğa özlemlerini gidermek için seyahatler yapmaya başlamaları organize seyahatlerin artmaya başlamasına neden olmuştur. “*Ancak küçük çaplı gezilerin yerini turizm hareketlerine bırakması Sanayi Devriminin burjuva sınıfını yaratması ve çalışma koşullarının iyileşmesi ile Thomas Cook’un ilk organizasyonu yapmasına kadar bekleyecekti*”. Marangoz ve gezici vaiz olan Thomas Cook Derby-Rugby tren hattında, kişi başına bir şilin gibi indirimli bir fiyata özel turlar düzenliyordu; 5 Temmuz 1841’de 570 kişiyi Leicester’dan Loughborough’a çay molası dahil götürüp getirmişti. Bu demiryolu yolculuğundan sonra, modern turizmin ve seyahat acentası sektörünün temelleri atılmış oldu (Gardner, 1996; Kozak vd. 2011). Thomas Cook bu organizasyonların geleceğini görmüş ve bu iş üzerine faaliyetlerini artırmaya başlamıştı. Örneğin Cook 1851 yılında, 165.000 kişinin Londra Dünya Fuarı’nı ziyaret etmesini örgütlemiş ve 1855 yılında ise ilk uluslararası organize turunu Paris Dünya Fuarına düzenleyerek gerçekleştirmiştir. Thomas Cook düzenlediği bu turların pek çoğunda yönetimi kendisi gerçekleştirmiş ve modern rehberliğinde öncüsü olmuştur. Thomas Cook’un bu girişimleri büyük ölçekli seyahat acentelerinin kurulmasının da önünü açmış ABD’deki American Express Company, Hollanda’daki Lissone & Zoon firması ya da 1854’te Karl Riesel tarafından kurulan ilk Alman seyahat acentası gibi acentalar ortaya çıkmıştır (Löschburg, 1998). 20. yy turizmin kitlesel bir hal almaya başladığı dönem olmakla birlikte uluslararası boyut kazanması 2. Dünya Savaşı sonrasına gerçekleşmiştir (Roney, 2011). Uluslararası kitlesel turizmin yaygınlaşması ile gidilen yerlerdeki kültürel aktarımların ve doğal ve tarihsel bilgilerin turistlere aktarılması artık profesyonel bir iş haline gelmiştir. Bu konulardaki

anlatımların ziyaretçiler için daha anlamlı hale getirilebilmesi ve doğru bilgilerin verilebilmesi için lisanslı tur rehberleri eğitime başlanmıştır (Ahipaşalıoğlu, 2006).

Avrupa'daki bu gelişmeler neticesinde farklı yerlere seyahat eden gezginler Osmanlı İmparatorluğu'na da seyahatler gerçekleştirmeye başlamışlardır. Özellikle Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde İstanbul'u ziyaret edenlere rehberlik etmesi için azınlıklara verilen bir iş olarak Rehberlik mesleğinin icra edildiği görülmektedir. Bu dönemde Müslüman Türk halkın tercüman rehberlik olarak adlandırılabilen bu mesleğe ilgisi olmamıştı. Azınlıklar ve Levantenlerden oluşan bu tercüman rehberler hiçbir eğitimden geçmemiş ve mensup oldukları devlete bir yakınlığı bulunmayan sadece kazanç peşinde koşan kişilerdir. Bu grubun o dönemin siyasi ortamı içerisinde kendi etnik kökenlerinin bağlı olduğu devletler lehine faaliyette buldukları çeşitli kaynaklarda yer almaktadır (Gülersoy, 1996; Ahipaşalıoğlu, 2006). Osmanlı Devleti bu gelişmeler üzerine 1890 yılında "Seyyahine Tercümanlık Edenler Hakkında 190 Sayılı Nizamname" yayınlamaya rehberlik meleğinin düzenlenmesine ilişkin ilk adımı atmıştır (Çimrin, 1995). Cumhuriyet döneminde Türkiye'ye gelen yabancıları gezdiren turizm rehberlerinin gayrimüslimlerden olması ve o dönemin çeşitli sosyal ve siyasal nedenlerinin etkisiyle bu rehberlerin ülke tanıtımında ve Türk milleti hakkında düşmanca fikirleri ziyaretçilere aktarmaları, Avrupa'da olumsuz bir Türk imajının oluşmasında rol oynamıştır (Güler, 2019). Bu konunun ele alınarak tercümanların denetlenmesi zorunluluğunu gören Atatürk, bu gereksinimi karşılayacak kurumsal bir yapının kurulması girişimlerini başlatır. Başlatılan çalışmalar sonucu 1923 yılında Türk Seyyahin Cemiyeti Reşit Saffet Bey tarafından kurulmuştur. Böylece Türkiye'ye gelen yabancıları Türk milleti ve ülke hakkında doğru bilgilerin verilmesi aktarılması çalışmaları cemiyet tarafından başlatılmıştır (Güler, 2019; Türk Seyyahin Cemiyeti, t.y.). Daha sonra adı, 1926 yılında "Türkiye Turing Kulübü", 1930 yılından itibaren ise "Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu" olmuştur. Cemiyetin yine ilk ve en önemli uygulamalarından birisi Avrupa'da olumsuz Türk imajının devamında önemli roller oynayan tercüman konusuna el atmak olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında Belediyeden alınan yetki ile bu tercümanlara bir kurs açılmış, cemiyetin arkeoloji uzmanları tarafından nazari ve tatbiki derslerle yeniden tercümanlar yetiştirilmiş, hak edenlere "bröve" verilmiş, bu tercümanların vazife ve ücretleri tespit edilmiş diğerlerinin ise yabancılarla teması yasak edilmiştir (Şahin, 2006). Ülkemizde rehberlik eğitimini ilk girişimleri bu şekilde başlatılmış oldu. Çevirmen rehberlik konusunda ilk kez 1929 yılında kurs düzenlenmiş ve ilk kez rehberlik eğitim konusu haline getirilerek bir sınavla elde edilen meslek haline gelmiştir (Çimrin, 1995). 1935 yılında belediyelerin turizm şubeleri kurulmuş ve bu yıl içinde tercüman rehber kursu açılmış ve 53 rehber mezun edilmiştir. 1951 yılında Türkiye Milli Talebe Federasyonu yabancı dil bilen üniversite öğrencilerini açtığı kurslarla rehberlik mesleğine kazandırmaya başlamış, daha sonra Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı ve Milli Türk Talebe Birliği de rehberlik kursları açmışlardır (Ahipaşalıoğlu, 2006). 1950'li yıllarda Türkiye modern bir şekilde turizme önem vermeye başlamıştır. 1950 yılında yapılan İkinci

Turizm Danışma Kurulu tercüman rehberlik mesleği üzerinde önemle durmuştur (Saruhan1989; Ahipaşalıoğlu, 2006). 20 Ağustos 1 963 tarih ve 265 sayılı yasayla kurulan Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kuruluş kanununun 26. maddesine göre Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, çalışma alanına içeren konularda personel yetiştirmek için kurslar ve uzman okulları açabilir ibaresi yer almaktadır. 1965 yılından itibaren Turizm ve Tanıtma Bakanlığı İstanbul İzmir ve Antalya’da kurslar açarak rehber ihtiyacının karşılanmasına katkı sağlamıştır. 1971 yılında Tercüman Rehber Kursları ve Tercüman Rehber Yönetmeliği ile meslek günün koşullarına göre düzenlenmiştir. Bu yönetmelik 21 Mart 1974 tarihinde değiştirilerek Profesyonel Turist Rehberliği Kursları ve Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği adını almıştır (Değirmencioğlu, 2001). 1986 yılında Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği yayınlanarak Öğrenci birliklerinden alınan kokartlar iptal edilmiş ve değiştirilmesi için iki yıl süre verilmiştir (Ahipaşalıoğlu, 2006). 1990 yılında turist rehberliği kurslarını açma ve belge verme yetkisi sadece Turizm Bakanlığına verilmiştir (Resmi Gazete, 1990). Bu kanun hala geçerli olmakla birlikte eğitimi yükseköğretim kurumlarında tamamlayanların da Bakanlığın yaptığı dil sınavlarında ya da ÖSYM tarafından yapılan YDS dil sınavında 75 puan almaları halinde ve gerekli gezileri yaptıktan sonra belgeleri (kokart) yine bakanlıkça verilmektedir. Türkiye’de rehberlik mesleğinin icrası görüldüğü üzere bakanlığın verdiği belge ile gerçekleştirilmektedir. İlk dönemlerinde çeşitli öğrenci birliklerinin ve cemiyetlerin verdiği kurslar ve belgeler ile yapılabilen rehberlik 1990 yılı itibarıyla sadece bakanlığın düzenlediği kurslar ve verilen belge ile uygulanabilir hale gelmiştir. Ayrıca 1990’ların ikinci yarısından itibaren üniversiteler içerisinde de uygulanmaya başlanmıştır (Ahipaşalıoğlu, 2006). Turist rehberliği eğitimi açıklamalardan anlaşıldığı üzere yeni bir çalışma alanı değildir. Ancak bu konudaki çalışmaların artması 2012 yılında turist rehberliği meslek yasasının çıkması ve aynı dönemde turizm fakültelerinin kurulması ile birlikte gerçekleşmiştir (Çakmak ve İstanbullu Dinçer, 2018). Günümüzde rehberlik eğitimi üniversitelerde önlisans, lisans ve yüksek lisans seviyesinde eğitimlerle gerçekleştirilmektedir. Ayrıca bakanlığın ya da bakanlık denetiminde birliklerin düzenlediği sertifika programlarını tamamlayanlar da diğer koşulları da yerine getirerek rehber olabilmektedir.

Bu koşullar Resmi Gazete’den (2012) özetle şu şekilde belirtilmiştir; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak. Başvuru tarihi itibarıyla on sekiz yaşını doldurmuş olmak. Üniversitelerin turist rehberliği bölümlerinin önlisans, lisans veya yüksek lisans programlarından mezun olmak veya üniversitelerin turist rehberliği bölümü dışındaki diğer bölümlerinden en az lisans düzeyinde mezun olanların, ülkesel veya bölgesel turist rehberliği sertifika programını başarıyla tamamlaması ve yabancı dil sınavından başarılı olmak. Uygulama gezisini tamamlamak ve gezi sonunda yapılan sınavda başarılı olmak. Yasada belirtilen suçlardan hüküm giymemiş olmak. Daha önce meslekten çıkarılmamış olmak.

Rehberlik eğitimi Dünya’da farklı şekillerde gerçekleştirilebilmekte ve bu eğitimler sonunda farklı rehberlik türleri için şahıslara icra yetkisi verilmektedir. Avrupa’da ülkemizin de dahil olduğu

birçok ülkede turist rehberliği çeşitli yasalarla düzenlenen ve gerçekleştirilmesi için bazı şartların ve yeterliliklerin yerine getirilmesi gereken bir meslektir. Bu yeterlilikler ülkemizde önlisans, lisans ve lisansüstü üniversite eğitimleri ve sertifika programları ile bireylere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Yaygın eğitim çerçevesinde gerçekleştirilen Turist rehberliği yönetmeliğinde kurslarda okutulacak temel ders grupları ve konferanslar şunlardır (Resmi Gazete, 2014):

- *Genel turizm bilgisi ve turizm mevzuatı,*
- *Meslek etiği ve meslek dersi,*
- *Türkiye'nin tarihi ve turizm coğrafyası,*
- *Genel Türk tarihi ve kültürü,*
- *Türk dili ve edebiyatı,*
- *Arkeoloji,*
- *Mitoloji,*
- *Sanat tarihi, ikonografi,*
- *Dinler tarihi,*
- *Genel sağlık bilgisi, ilk yardım, sağlık turizmi, turist sağlığı,*
- *İletişim becerileri,*
- *Anadolu medeniyetleri tarihi,*
- *Türk halk bilimi ve geleneksel Türk el sanatları,*
- *Türkiye'nin flora ve faunası, doğa tarihi,*
- *Turizm sosyolojisi,*
- *Müzecilik.*

Bu konular üniversitelerdeki rehberlik programları müfredatları içerisinde de yer almaktadır. Rehberlerin turizm sektöründe önemli görevleri, katkıları ve aynı oranda sorumlulukları vardır. Onların görevlerini önemli kılan, rehberlerin ülkelerini yabancılara karşı kendi kişilikleriyle temsil etmeleridir. Turist rehberleri çok çeşitli becerilere sahip olmalıdır (Yenipınar ve Zorkirişçi, 2013). Turizmin birçok sektörle ilişkisi çok yönlü ve çok disiplinli yapısı (Rabotic, 2015) rehberlik eğitiminin yapısının da şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır ve sadece teorik eğitimin yani teori ve kavramların yanı sıra metodolojiler, teknikler, prosedürler ve pratik uygulamaları hakkında mesleğe yönelik uygulamalı eğitimin de birlikte yürütülmesi gereken bir özellik göstermektedir. Tüm bu açılarından bakıldığında turist rehberliği geleneksel bir bilim alanı eğitimine uymayan disiplinler arası işletme, yönetim, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, beşeri coğrafya veya hukuk gibi konuları kapsayan ve hatta disiplinler ötesi bir bakış açısını gerektiren yapısı itibarıyla (Volgger ve Pechlaner, 2015) eğitiminin oldukça kapsamlı olması gereken bir alandır. Ayrıca gelişen iletişim teknolojileri

ve değişen turist beklentileri bu mesleği tercih eden bireylerin okul hayatı sonrasında da bilgilerini güncel tutmayı ve öğrenme süreçlerini devam ettirmeyi gerektirmektedir.

OSYM (2021) verilerine göre ülkemizde 2020 yılında örgün ve ikinci öğretim olmak üzere 44 Turizm Rehberliği Bölümü (lisans) ve 43 Turist Rehberliği Programı (önlisans) öğrenci almıştır. 2020 yılında lisans bölümlerine 2055 öğrenci, önlisans programlarına ise 1546 öğrenci yerleştirilmiştir.

Rehberlik eğitimi alan öğrencilerin Turist rehberliği mesleğini gerçekleştirebilmek için şimdiki ihtiyaçların farkında olmaları ve geleceğe yönelik ortaya çıkacak ihtiyaçlara göre kendilerini hazırlamaları önem arz etmektedir. Bu yüzden Türkiye’de mevcut duruma ilişkin öğrencilerin farkındalıkları ve önem atfettikleri konuların değerlendirilmesi önemlidir.

Yöntem

Bu çalışma ile turist rehberliği eğitiminin en önemli paydaşları olan turizm rehberliği ve turist rehberliği öğrencilerinin rehberlik eğitimi, ders konuları, yabancı dil ihtiyacı, rehberlik hizmet kalitesi unsurları ve rehberlikte uzmanlaşmaya ilişkin konulara atfettikleri önem düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Konular belirlenirken, Zhang ve Chow (2004)’un Rehberlik hizmetine ilişkin kalite unsurları, Knobbout vd, (2013)’nin rehberlik uzmanlık alanları ve ihtiyaçlarına ilişkin belirttikleri unsurlar ve 26/12/2014 tarih ve 29217 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği’nde belirtilen ders konularından faydalanılarak belirlenmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek için Afyon Kocatepe Üniversitesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ve Pamukkale Üniversitesi lisans ve önlisans rehberlik bölümlerinde eğitim görmekte olan öğrencilere Google formlardan hazırlanan anket online olarak uygulanmıştır. Bu ankette öğrencilerin belirlenen her bir konuya ilişkin önem dereceleri 1-Hiç önemli değil ve 5- çok önemli aralığında değerlendirmeleri istenmiştir. Ayrıca Knobbout vd. (2013) çalışmalarında ele aldıkları rehberlik uzmanlık alanlarına ilişkin öğrencilerin önem dereceleri bu çalışmada ortaya konulmuştur.

Bulgular

Çalışma kapsamında elde edilen veriler 3 farklı üniversiteden lisans düzeyinde Turizm Rehberliği ve önlisans düzeyinde Turist Rehberliği bölümlerinde okuyan öğrencilerden elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler neticesinde ulaşılan bulgulardan demografik bulgular tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Demografik Bulgular

	Kadın	79	Üniversite	Katılan	Toplam
Cinsiyet	Erkek	50		Pamukkale Üniversitesi	40

Yaş	18-21	67	Afyon Kocatepe Üniversitesi	72	520
	22-25	55			
	26-29	2			
	30 Üstü	5			
Öğrenim	Lisans	112	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	17	56
Derecesi	Önlisans	17			

Pamukkale Üniversitesi ve Kocatepe Üniversitesi'nden lisans düzeyinde toplam 112 öğrenci Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinden ise önlisans düzeyinde 17 öğrenci araştırmaya destek vermiştir. Cinsiyete göre katılımcıların %61.2'si kadın, %38.8'i erkektir. Yaşa göre dağılımları ise %51.9 18-21, %42.6 22-25, %1.6 26-29 ve %3.9 30 yaş üstü şeklindedir.

Konobbout vd (2013) yaptıkları çalışmada turist rehberliği konusunda uzmanlık alanları altı alanla sınırlandırılmıştır. Bu çalışmadaki uzmanlık alanlarının Türkiye için gerekliliği rehberlik öğrencileri tarafından değerlendirilmiş ve ortalamalar ile standart sapmaları tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Turist Rehberliği öğrencilerinin turist rehberliği uzmanlık alanlarında uzmanlaşmanın gerekliliği konusunda görüşleri

Turist Rehberliği Uzmanlık alanları	Ortalama	SS	Sıra
Müze, kale, eski yapı rehberliği	4,760	0,4805	1
Şehir Rehberliği	4,713	0,5030	2
Ulusal Turist Rehberliği	4,667	0,6166	3
Doğa Rehberliği	4,550	0,7285	4
Arkeoloji rehberliği	4,504	0,7408	5
Aktivite Rehberliği	4,349	0,8896	6

Araştırmaya katılan lisans ve önlisans rehberlik öğrencilerinin tabloda belirtilen alanlarda rehberlikte uzmanlaşma gerekli olduğu görüşünde oldukları görülmektedir. Rehberlikte uzmanlık alanlarında “müze, kale, eski yapı rehberliği” en yüksek ortalamayla (4,760) öğrenciler tarafından uzmanlaşmanın en gerekli olduğu alan olurken, Aktivite rehberliği en düşük (4,349) ortalamaya sahiptir. Bazı ülkelerde turizm politikaları kapsamında rehberliğin ulusal (Zimbabve, Mısır, Çin ve Yunanistan) düzeyde, bölgesel düzeyde (Avusturya, K.K.T.C, Japonya, Singapur, ABD, Kanada, Hırvatistan, İtalya, İspanya, Slovenya, Almanya, Ukrayna, Avusturalya, Fransa) ve ayrıca hem ulusal hem de bölgesel düzeyde (Dubai, Hong Kong, Rusya, İngiltere, İskoçya) yapılmaktadır bununla birlikte ülkelerdeki aktif turizmin yoğun olarak yapıldığı alanlar için uzman rehberliklerin varlığı (İzlanda'da kurvaziyer rehberliği, Zimbabve profesyonel avcılık ve rehberliği, İngiltere, Fransa şehir ve müze rehberliği vb.) (Tanrısever, Bektaş ve Koç, 2019). Ülkemizde de rehberlik eğitim alan

öğrencilerin bu yönde bir beklentisi olduğu ve bunun da günümüz gerçekliği ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Rehberlik öğrencilerinin Turizm rehberi olabilmek için alınması gereken minimum eğitim seviyesine ilişkin değerlendirmeleri Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: Turist rehberliği için alınması gereken eğitim düzeyi

Eğitim Seviyesi	Sıklık	Yüzde %
Lise/Meslek Lisesi	5	3,9
Önlisans	21	16,3
Lisans	51	39,5
Lisans Üstü	52	40,3
Toplam	129	100

Çalışmaya katılan öğrencilerin %79.8’i rehberlik için lisans ve yüksek lisans derecesinin gerekli olduğunu ifade ederken %16.3’ü önlisans, %3.9’u ise lise ve dengi bir eğitimin rehberlik için yeterli olduğunu ifade etmiştir. Bu sonuçlara ilişkin yapılan değerlendirmede ağırlıklı olarak lisans ve lisans üstü eğitimin gerekli olduğu fikrinin hakim olduğu görülmektedir. Bu süre dünya genelinde bakıldığında Rusya (5), Ukrayna (4), Hong Kong yerli (4) yabancı (6), Kırgızistan, Azerbaycan, Özbekistan (2 ya da 4) gibi (Tanrıseven vd. 2019) ülkelerle uyumlu olmakla birlikte diğer pek çok ülkede rehberlik eğitimi 10 günden 2,5 yıla kadar farklı sürelerde gerçekleştirilmektedir.

Rehberlik öğrencilerinin turist rehberliği için Türkiye’de gerekli olduğunu düşündükleri dillere ilişkin ortalamalar ve sıralaması, bildikleri diller göre rehber sayıları, konuştukları diller göre Türkiye’yi ziyaret eden yabancı ziyaretçi sayıları ve rehber başına düşen yabancı ziyaretçi sayıları Tablo 4’de verilmiştir. Tablo oluşturulurken ziyaretçilerin konuştukları dillere göre dağılımı aşağıdaki şekilde gerçekleştirilmiştir.

- İngilizce: İngiltere, İrlanda, İskoçya, ABD, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda
- Almanca: Almanya, Avusturya, İsviçre 1/4
- Arapça: Kuzey Afrika, Ortadoğu ve Arap Yarımada’sı
- Rusça: Azerbaycan (901.723), Beyaz Rusya (Belarus), Ermenistan, Gürcistan, Kazakistan Kırgızistan Moldova Özbekistan Rusya Fed. Tacikistan Türkmenistan Ukrayna
- Fransızca: Fransa, Belçika (%50), İsviçre ¼
- Felemenkçe: Hollanda, Belçika %50
- İtalyanca: İtalya, İsviçre ¼
- İspanyolca: İspanya, Meksika ve Brezilya dışındaki Güney Amerika Ülkeleri
- Portekizce: Portekiz, Brezilya

Birden fazla dil konuşulan Belçika, Hollanda gibi ülkelerdeki oranlar ülkede bu dili konuşan yaklaşık oranlar ölçüsünde alınarak dahil edilmiştir. Ayrıca bir diğer konuda Rusça konuşan ülkelere dahil edilen Gürcistan'dan gelen ziyaretçi sayısının büyüklüğüne rağmen Gürcüce kokartlı rehber sayısı sadece bir tanedir.

Tablo 4: Rehberlik öğrencilerinin Turist Rehberliği için Türkiye'de gerekli olduğunu düşündükleri diller, konuştukları dillere ziyaretçi sayıları, bildikleri dillere göre rehber sayıları

Sıra	Konuşulan Dil	Rehber Sayısı	Ziyaretçi Sayısı 2019	Rehber Başına Kişi Sayısı	Öğrenci sıralaması	Öğrenci Ortalaması
1	Rusça (Gürcüce)	729 1	13 157 885 2 438 730	18.049	4	4,333
2	Almanca	1643	5.498.947	3.346	3	4,333
3	Arapça	391	4.601.443	11.768	10	3,578
4	İngilizce	7236	3.517.937	480	1	4,806
5	Bulgarca	234	2.713.464	11.596	-	-
6	Farsça	38	2.102.890	55.339	-	-
7	Felemenkçe	234	1.417.290	6.056	9	3,752
8	Fransızca	1114	1.245.957	1.118	8	3,837
9	Lehçe	51	880.839	17.271	-	-
10	Yunanca	144	849.237	5.897	-	-
11	İbranice	24	569.368	23.723	-	-
12	İspanyolca	801	516.578	644	-	-
13	İsveççe	28	444.285	15.867	-	-
14	İtalyanca	549	447.011	814	5	4,046
15	Çince	320	426.344	1.332	7	3,843
16	Danca	8	335.837	41.979	-	-
17	Korece	33	212.970	6.453	-	-
18	Portekizce	384	155.294	404	-	-
19	Japonca	588	103.320	175	6	3,922

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin ağırlıklı olarak Türkiye'deki eğitim sistemi içerisinde kendilerine ilköğretimden itibaren eğitimi verilen İngilizce dilinde rehberliğin gerekli ve ihtiyaç olduğu görüşünde oldukları, ayrıca anadilleri Türkçe'nin (tabloda yer almamaktadır) ve eğitim sistemi içerisinde yaygın olarak eğitimi verilen ikinci yabancı dil olana Almanca'nın da rehberlik için gerekli olduğunu düşündükleri görülmektedir. Ancak öğrencilerin turist rehberliğinde ülkemizde yabancı dil

ihtiyacına ilişkin değerlendirmelerinin, mevcut durumdaki Türkiye'nin ihtiyaçları ile büyük oranda uyumsuzluk gösterdiği tablodan anlaşılmaktadır. Tablo 4'te rehber başına kişi sayılarına bakıldığında Farsça, Danca, İbrance, Rusça, Lehçe, İsveççe, Arapça, Felemenkçe ve Korece dillerini bilen rehber sayısının artması gerektiği görülmektedir. Ancak bu dillerden birçoğu öğrencilerin belirttikleri diller arasında yer almamaktadır.

Tablo 5'te rehberlik öğrencilerinin Zhang ve Chow (2004)'un rehberlik hizmet kalitesi unsurlarına verdikleri önem düzeyleri belirtilmiştir.

Tablo 5: Hizmet kalitesi unsurlarına öğrenci ve ziyaretçilerin önem düzeyleri

Rehberlik hizmeti kalitesi Unsurları	Ortalama	SS	Öğrenci	Ziyaretçi
			Sıralamas	Sıralamas
			1	1
Yabancı dilde iletişim becerisi	4,868	0,4217	1	12
İyi eğitilmiş olmak	4,860	0,4634	2	9
Sakinlik ve problem çözebilmek	4,845	0,4584	3	2
Detaylara önem verme	4,829	0,4528	4	17
Sunum/anlatım becerisi	4,822	0,4752	5	8
Güvenilirlik ve dürüstlük	4,814	0,4466	6	4
Destinasyon bilgisi	4,806	0,5601	7	3
Güler yüz neşeli olmak Arkadaşlık	4,798	0,4740	8	13
Gruba saygılı olma	4,721	0,6371	9	11
İyi giyinme görünüm	4,682	0,6845	10	15
Nezaket	4,589	0,8534	11	7
Samimi bir ortam oluşturma	4,574	0,7046	12	14
Turistleri güvenilir dükkanlara yönlendirme	4,516	0,7935	13	19
Dakiklik	4,430	0,9448	14	1
Tur programında vaad edilenleri yerine getirme	4,419	0,9074	15	6
Günlük Program Hakkında Bilgilendirme	4,281	1,0717	16	10
Güzergahta önemli konular hakkında ön bilgi	4,156	0,9916	17	18
Her zaman yardıma hazır olabilmek	3,603	1,4203	18	16
Esprili olma	3,320	1,3889	19	20
Güvenlik konularında bilgilendirme	3,119	1,4999	20	5

Rehberlik hizmet kalitesine ilişkin öğrencilerin önem dereceleri ile turist gruplarının önem dereceleri de farklılık göstermektedir. Ancak Türkiye’de Servqual, Servperf ölçekleri ile yapılan rehberlik hizmet kalitesine ilişkin bazı çalışmalar (Aksaray ve Ateş, 2019; Özsoy ve Tayfun, 2020) bulunmasına rağmen, yapılan rehberlik hizmet kalitesi çalışmalarında Zhang ve Chow’un ölçeği üzerinden bir çalışma gerçekleştirilmediği için karşılaştırma yine Zhang ve Chow (2004) çalışmalarında ortaya çıkan ziyaretçi değerlendirmeleri üzerinden yapılmıştır. Bu karşılaştırmada ziyaretçilerin rehberin bazı kişisel özelliklerinin işe yansması, dakiklik, sakinlik, güvenilirlik gibi unsurlara daha yüksek derecede önem verirken, öğrencilerin yabancı dil bilgisi, eğitim ve sakinlik gibi unsurları öncelikledikleri ve yine ziyaretçiler açısından önemli görülen dakiklik, tur programında vaad edilenleri yerine getirme, güvenlik konularında bilgilendirme gibi konuları ise çok daha az öncelikli gördükleri anlaşılmaktadır.

Araştırmanın son değerlendirme konusu olan rehberlik eğitiminde temel ders konularına ilişkin öğrenci değerlendirmeleri tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Rehberlik eğitimi temel ders konuları

Rehberlik Eğitimi Konuları	Ortalama	SS	Sıra
İlk Yardım	4,876	0,4508	1
İletişim Becerileri	4,791	0,5255	2
Uluslararası ve ulusal kültür gelenek ve turistik çekicilikler hakkında bilgi	4,789	0,4804	3
Turizm coğrafyası	4,775	0,5190	4
Tur Organizasyonu Yönetimi ve Rehberlik Uygulamaları	4,773	0,4731	5
Çevre koruma	4,721	0,6844	6
Coğrafya	4,643	0,6823	7
Sürdürülebilir Turizm	4,617	0,7437	8
Sanat Tarihi	4,602	0,6441	9
Seyahat acenteciliği	4,602	0,7136	10
Anadolu Medeniyetleri Tarihi	4,469	0,7729	11
Termal Turizm	4,460	0,9002	12
Müze ören yeri kalelerdeki nesne ve konuların tarihi	4,419	0,8450	13
Doğa Tarihi	4,367	0,9125	14
Meslek Etiği	4,331	0,9682	15
Mitoloji	4,285	1,0285	16
Flora ve fauna	4,258	0,9744	17

Turizm Mevzuatı	4,000	1,1433	18
-----------------	-------	--------	----

Rehberlik eğitiminde yaygın eğitimde uygulanması gereken ve resmi gazetede yayınlanarak yaygın eğitimde zorunlu olarak verilen derslerden ve konferanslardan hareketle hazırlanan tablo 6'daki dersler örgün eğitim birimlerinin müfredatlarında da ağırlıklı olarak yer almaktadır. Bu derslere verilen önem düzeylerine bakıldığında tabloda üst sıklarda yer alan "ilk yardım ve iletişim" gibi derslerin öğrenciler tarafından yüksek derecede önemli görüldüğü anlaşılmıştır. Bu sonucun Tanrısever vd. (2019) yaptıkları çalışmada "farklı ülkelerde gerçekleştirilen rehberlik eğitimlerinde ya da kurslarında rehber adaylarının özellikle iletişim becerilerine sahip olmaları ve ilk yardım konusunda bilgili olmaları gerektiği" ile de uyumlu olduğu görülmektedir. Tablo geneline bakıldığında öğrencilerin bütün ders konularını önemli gördükleri ortaya çıkan ortalama değerlerinden anlaşılmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada rehberlik bölüm ve programlarında okuyan öğrencilerin rehberlikte uzmanlık alanları, Türkiye'de rehberlik için gerekli yabancı dil bilgisi, rehberlik eğitim seviyesi, rehberlik hizmet kalitesi ve rehberlik temel ders konularına verdikleri önem düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Turizm rehberliği ve turist rehberliği öğrencilerinden toplanan verilerin değerlendirilmesi ve ikincil kaynaklardan elde edilen verilerin karşılaştırılması ile ulaşılan sonuçlara göre Avrupa'da ve Dünya'nın farklı ülkelerinde uygulanan rehberlik uzmanlık alanlarının rehberlik öğrencileri açısından önemli ve gerekli görüldüğü anlaşılmıştır. Günümüzde bilginin artış ve yayılım hızı ile turist beklenti ve yaşamak istedikleri deneyimlerin çeşitlenme hızı düşünüldüğünde uzmanlaşmanın sadece ulusal bölgesel çerçevesinden çıkartılarak ülkemizde de konulara göre çeşitlendirilmesi rehberlik mesleği ve yetişecek rehberin kalitesi açısından önemlidir. Bu sayede rehberler de her farklı tur da farklı bilgi ve yetenek zorunluluğu olmadan kendi alanında uzman ve yetkin olarak faaliyet gösterebilir.

Rehberlik mesleğinin icra edilebilmesi için gerekli eğitim dünyanın farklı ülkelerinde 10 günden, 6 yıla kadar farklı sürelerde ve seviyelerde gerçekleşebilmektedir. Ülkemizde de 6 aylık kurslardan, lisanstan sonra ve yüksek lisans yaparsa 6 yıla kadar uzayabilen bir süreçte rehberlik eğitimi verilmektedir. Rehberlik hem teorik hem de pratikte kapsadığı alan ve konu itibarıyla belirli bir eğitim sürecinin mutlaka gerekli olduğu bir alandır. Bu yüzden eğitimin kapsamlı bir şekilde yapılması ve bununla bir süreyi kapsayacağı muhakkaktır. 10 günlük rehberlik eğitiminin yeterli olduğu ülkelere bakıldığında bu eğitime başvuranların öncesinde sanat tarihi vb bir bölüm bitirmiş olması ve bir yabancı dil konuşabilmesi gibi farklı şartlar yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrenciler de eğitim düzeyi konusunda bu durumunun farkında olarak lisans ve yüksek lisans eğitim düzeyinin gerekli olduğunu çoğunlukla ifade etmişlerdir. Ancak rehberlik eğitimine ilişkin olarak

ülkemizdeki temel sorun önlisans düzeyinden mezun olan öğrenci ile lisans mezunu öğrencilerin eğitim süresi bakımından farklı olmasına rağmen kazanılan haklar bakımından bir farklılığın olmaması konusudur. Eğitim düzeyleri arasındaki fark yukarıda bahsedilen uzmanlık alanlarının uygulanması ile ilişkili ele alınarak bu sorunun üstesinden gelmek mümkün olabilir.

Rehberlik öğrencilerin Türkiye’de rehberlik için gerekli gördükleri dillere ilişkin görüşleri, ülkemizi ziyaret eden yabancıların dillere göre dağılımı ve bu dilleri bilen rehber başına düşen kişi sayısı ile karşılaştırılarak mevcut rehber durumu ile birlikte öğrenci algıları ortaya konulmuştur. Ortaya çıkan sonuç öğrencilerin ihtiyaç gördükleri dillerle gerçekte ihtiyaç olan diller konusunda büyük oranda farklılık ortaya çıkmıştır. Bu sonuç göstermektedir ki rehberlik bölümlerinde okuyan öğrencilerin Türkiye’de rehberlik alanında en çok ihtiyaç duyulan diller konusundaki tutumları kendi bildikleri ya da öğrenebilecekleri diller çerçevesinde oluşmaktadır. Elbette bu ülkelerden gelen ziyaretçilerin birçoğu İngilizce ve bir kısmı Almanca ve Fransızca dillerinde de de gayet iyi iletişim kurabilmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki kişinin ziyaret ettiği ülkede kendi anadilinde konuşan bir rehber tarafından kendisine eşlik ve rehberlik edilmesi ziyaretçi memnuniyetini büyük ölçüde artıracak ve ülke imajını olumlu yönde geliştirecek bir unsurdur. Öğrencilerin yabancı dil öğrenimi konusunda yönlendirilmeleri, ikinci yabancı dillerin ihtiyaç duyulan dillerden seçilmesi ve bu dillerin eğitimini gerçekleştirilebilmesi için rehberlik bölüm ve programlarının gerekli insan kaynağı ve altyapı konusunda çalışmalar gerçekleştirilmesi gerekli görülmektedir.

Öğrencilerin rehberlik hizmet kalitesi değerlendirmelerine ilişkin sonuçlara bakıldığında ilk beş içerisinde öğrencilerin önceliğinin rehberlik eğitime bağlı olarak rehberin kazanacağı yetkinliklerin ortaya çıkaracağı hizmet kalitesi unsurlarını daha önemli gördükleri ortaya çıkmıştır. Bununla beraber ölçek ifadelerinin uyarlandığı çalışmada bu ölçeğin uygulandığı turist gruplarının sonuçlarında rehberin kişilik özelliklerinin işe yansması ile ortaya çıkan hizmet kalitesi unsurlarının öne çıktığı görülmektedir. Ancak mevcut durumda ortaya çıkan bu farklılığın daha fazla araştırılmaya muhtaçtır. Çünkü orijinal çalışmanın yapılmasının üzerinden geçen zaman içerisinde turistlerin beklenti ve seyahat amaçlarındaki değişimler, turlara ilişkin kalite algıları, çevre ce sürdürülebilirliğe ilişkin farkındalıkta değişim ve çalışmanın yapıldığı ülke ile Türkiye arasındaki farklar sağlıklı bir kıyaslamayı zorlaştırmaktadır. Bu yüzden Türkiye’yi ziyaret eden rehberli gruplar üzerinde daha fazla çalışma yapılarak karşılaştırılması daha uygun olacaktır. Ancak bu gerçekleştirildikten sonra bu konularda da öğrencilerin sağlıklı yönlendirilmesi sağlanabilir.

Rehberlik eğitiminde uygulanan ders konularına ilişkin öğrencilerin değerlendirmeleri sonucunda, bütün konuları önemli gördükleri, öne çıkan konuların dünyadaki rehberlik eğitiminde öncelikli konularla uyumlu olduğu görülmüştür. Çalışmada ele alınan bu konular üniversite rehberlik bölümlerindeki derslerin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bunlarla birlikte diğer farklı derslerde müfredatlarda yer almaktadır. Bu konular bir rehber için gerçekten önemli konular olmakla birlikte rehberi bütün konularda uzman olması beklenemez fakat bütün bu konulara hakim olmak

zorunluluğu öğrenciler üzerinde bir baskı oluşturmaktadır. Rehberlikte uzmanlık alanlarının oluşması bu anlamda da bir rahatlamanın ve temel konuları aldıktan sonra öğrencilerin uzmanlık alan tercihlerine göre eğitimin gerçekleştirilmesi sağlanabilir.

Kaynakça

- AHİPAŞALIOĞLU Suavi (2006). *Turizmde Rehberlik*. (2. Baskı), Ankara: Gazi Kitabevi.
- AKSARAY M. ve A. ATEŞ (2019). “Turist Rehberlerinin Hizmet Kalitesinin Destinasyon İmajına Etkisi”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, XXII, 1: 112-132.
- ASLANTÜRK Yalçın (2010). “Yükseköğretim Düzeyinde Turist Rehberliği Eğitimi Veren Öğretim Kurumlarında Uygulanan Eğitime Yönelik Öğrenci Algılamaları”, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, II, 1: 63-78.
- CASSON Lionel (2008). *Antik Çağda Seyahat*. (Çev. N. Özsoy), İstanbul: MB Yayınevi.
- COHEN Erik (1985). “The Tourist Guide: The Origins, Structure, and Dynamics of A Role”, *Annals of Tourism Research*, XII 1: 5-29.
- ÇAKMAK T. F. ve F. İSTANBULLU DİNÇER (2018). “Turist Rehberliği Bölümleri Ders Programlarının “Türk Kimliği” Açısından İncelenmesi”, *International Journal of Contemporary Tourism Research*, II, 67-75.
- ÇEŞMECİ N., N. ÇALIŞKAN VE A. ÖZSOY (2020). “Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Bireysel Kariyer Hedefleri ve Mesleğe Yönelik Tutumları”. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, VIII, 2: 852-869.
- ÇİMRİN Hüseyin (1995). *Turizm ve Turist Rehberliğinin ABC’si*, Antalya: Akdeniz Kitabevi.
- DEĞİRMENCİOĞLU A. Özdal (2001). “Türkiye’de Turizm Rehberliği Eğitimi Üzerine Bir Araştırma”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, XII, 189-196.
- EKER, N., ve B. ZENGİN, (2016). “Turizm Rehberliği Eğitimi Müfredatlarının Uygulama Yeterliliğinin Profesyonel Turist Rehberleri Bakış Açısıyla İrdelenmesi”, *Turizm ve Araştırma Dergisi*, V, 2: 4-19.
- GARTNER William, C. (1996). *Tourism Development: Principles, Processes, and Policies* (1st Edition), Toronto: John Wiley & Sons.
- GÜLER Güneş (2019). *Reşit Saffet Atabinen ve Faaliyetleri (1923-1965)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul
- GÜLERSOY Çelik (1996). Turizm Elçilerimiz. *Rehber Dünyası*, Kasım İstanbul: Rehber Yayınları
- HOLLOWAY, J. Christopher, (1981), “The Guided Tour: A Sociological Approach”, *Annals of Tourism Research*, VIII, 3: 377-402.
- İŞÇELİ Z. ve G. KILIÇ (2018). “Lisans Düzeyinde Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Fakültelerin Müfredatlarının İncelenmesi”, *Turist Rehberliği Dergisi*, I, 1: 41-56.
- KNOBBOUT T., A. B. BAROGH, O. NAZAROVA ve R. KNOBBOUT (2013). *Regional and Rural Tour Guiding Educational Guide Book*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Amsterdam: PCT Groep B.V.
- KOZAK N., KOZAK M. A. & KOZAK M. (2011). *Genel Turizm İlkeler – Kavramlar*, (11. Baskı), Ankara: Detay Yayınevi.
- KÖROĞLU A., Ö. KÖROĞLU ve İ. ASMADİLİ (2019). “Turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin belirlenmesi”, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, III, 3: 559-574.
- LÖSCHBURG Winfried (1998). *Seyahatin Kültür Tarihi*. (Çev. J. Traub), Ankara: Dost Kitabevi.
- ÖZSOY A. ve A. TAYFUN (2020). “Profesyonel Turist Rehberlerinin Kişilik Özellikleri İle Sundukları Hizmet Kalitesi Arasındaki İlişki”. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, IX, 2: 1101-1116.
- POND Kathleen Lingle (1993). *The Professional Guide: Dynamics of Tour Guiding*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- RABOTIC Branislav (2015). “Tourist guiding as a new course in higher education: The case of college of tourism in Belgrade”, 4th International Research Forum on Guided Tours Estoril, Portugal | 18th-21st March, 2015, *Abstracts & Selected Papers eBook*, 114-129.
- RESMİ GAZETE (1990). *Yürütme ve İdare Bölümü*. Yönetmelikler, Sayı 20519, Tarih 15.5.1990.
- RESMİ GAZETE (2012). *Turist Rehberliği Meslek Kanunu*, Sayı 28331, Tarih 22.6.2012.
- RESMİ GAZETE (2014). *Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği*, Sayı, 29217, Tarih 26.12.2014
- RONEY Sevgin Akış (2011). *Turizm Bir Sitemin Analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- SARUHAN Şadi Can (1989). *Tercüman Rehberlik Mesleği Ders Notları*. İstanbul: TÜRSAB yayınları.
- SEYHAN B. ve EVGİN S. (2012). “Antik Çağda Anadolu’da Turizm”. N. Kozak ve B. Özdemir (Ed.) *II. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı* içinde (219-234. ss.) Ankara: Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi

- STARK David James (2009). *Religious Tourism in Roman Greece*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Wilfrid Laurier University, Faculty of Arts, Department of Classical Studies and Archaeology Theses and Dissertations (Comprehensive). 951. Ottawa, Kanada.
- ŞAHİN Gürsoy (2006). “Atatürk Döneminde Batı'daki Olumsuz Türk ve Türkiye İmajını Düzeltme Çabaları ve Türk Seyyahin Cemiyeti'nin Bu Konudaki Çalışmaları”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, VIII, 3: 138-160.
- TANRISEVER C., İ. BEKTAŞ ve D. E. KOÇ (2019). Dünyada Turist Rehberliği Eğitimi, *Turist Rehberliği Dergisi*, II, 1: 44-56
- TEMİZKAN Rahman (2005). *Turist Rehberlerinin Türkiye İmajını Algılamaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- VOLGGER M., ve H. PECHLANER (2015). “Interdisciplinarity, transdisciplinarity and postdisciplinarity in tourism and hospitality education”. Edt. D. Dredge, D. Airey, ve M. J. Gross, *The Routledge Handbook of Tourism and Hospitality Education* içinde (ss. 85-102). Oxon: Routledge.
- YALÇIN B. ve S. ÇELİK (2018). Sağlık Turizminin Tarihi. S. Çelik ve B. Yalçın (Ed.), *Termal Turizm ve İşletmeciliği* içinde (1-6. ss). Ankara: Detay Yayıncılık.
- YENİPİNAR U. ve A. ZORKİRİŞÇİ (2013). Türkiye veAvrupa Birliği Ülkelerinde Turist Rehberliği Eğitimi. *Cag University Journal of Social Sciences*, X, 2: 111-136.

Elektronik Kaynaklar

- HISTORY OF TOUR GUIDING (t.y.). Erişim adresi <https://www.tourismbeast.com/history-of-tour-guiding/>
- KARTAL, Hayati. (2020). Rehberliğin Tanımı. Erişim Adresi <https://www.hayatikartal.com/post/rehberli%CC%87%C4%9Fi%CC%87n-tanimi>
- TÜRK SEYYAHİN CEMİYETİ (t.y.). Erişim adresi https://www.turkebilgi.com/t%C3%BCrk_seyyahin_cemiyeti **Erişim Tarihi: 20.04.2021.**
- WTFGA, (t.y.). What is a Tourist Guide? Erişim adresi <https://wftga.org/about-us/what-is-a-tourist-guide/> Erişim Tarihi: 20.04.2021.

Yunus Emre'nin
Vefatının 700.
Yılı Dönümü (1241-1321)
UNESCO Dünya Mirası

ULUSLARARASI TÜRK DÜNYASI YUNUS EMRE SEMPOZYUMU

24-27 MAYIS 2021

www.pau.edu.tr/altaydilmer

ULUSLARARASI TÜRK DÜNYASI YUNUS EMRE SEMPOZYUMU

(24-27.05.2021)

SEMPOZYUM PROGRAMI

24.05.2021

	<u>A OTURUMU</u>	<u>B OTURUMU</u>
09.00-13.00	TÜRKİSTAN AÇILIŞ OTURUMU	
14.30-16.00	KARABAĞ OTURUMU	URUMÇİ OTURUMU
16.00-17.30	KOSOVA OTURUMU	TEBRİZ OTURUMU
17.30-19.00	KERKÜK OTURUMU	TÜRKMENDAĞI OTURUMU

25.05.2021

	<u>A OTURUMU</u>	<u>B OTURUMU</u>	<u>C OTURUMU</u>
09.00-10.30	KIRIM OTURUMU	ANKARA OTURUMU	-
10.30-12.00	ÜSKÜP OTURUMU	BAKÜ OTURUMU	MERV OTURUMU
13.00-14.30	BUDAPEŞTE OTURUMU	AŞKABAT OTURUMU	SARAYBOSNA OTURUMU
14.30-16.00	KIRCAALİ OTURUMU	SELANİK OTURUMU	
16.00-17.30	MUSUL OTURUMU		
17.30-19.00	ŞUŞA OTURUMU		

26.05.2021

	<u>A OTURUMU</u>	<u>B OTURUMU</u>
09.00-10.30	TAŞKENT OTURUMU	LEFKOŞA OTURUMU
10.30-12.00	NUR-SULTAN OTURUMU	BUHARA OTURUMU
13.00-14.30	BİŞKEK OTURUMU	ABAKAN OTURUMU
14.30-16.00	KAZAN OTURUMU	SEMERKANT OTURUMU
16.00-17.30	KIZIL OTURUMU	

27.05.2021

	<u>A OTURUMU</u>
09.00-10.30	İSTANBUL OTURUMU
10.30-12.00	ERBİL OTURUMU
13.00-14.30	ALMATI OTURUMU
14.30-16.00	KAŞGAR OTURUMU (KAPANIŞ OTURUMU)

OTURUMLAR

24.05.2021 I. GÜN AÇILIŞ OTURUMU

TÜRKİSTAN AÇILIŞ OTURUMU

(TürkiyeS/KırımS: 09.00-13.00 / ArnavutlukS/MakS: 08.00-12.00/ AzerbaycanS: 10.00-14.00/ ÖzbekS: 11.00-15.00/ KazakS/ KırgızS: 12.00-16.00)

SUNUM: Dr. Öğrt. Üyesi Sema EYNEL

Pamukkale Üniversitesi Altay Toplulukları Dil ve Kültürleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

Prof. Dr. Nergis BİRAY

Pamukkale Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Ahmet KUTLUHAN

Azerbaycan Diller Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Kemal ABDULLAH

Özbekistan Alisher Navoiy Nomidagi Toshkent Davlat O'zbek Tili va Adabiyoti Universiteti Rektörü

Prof. Dr. Shuhrat SAMARİDDİNOVİCH SİROJİDDİNOV

Özbekistan Buhara Devlet Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Obidjon KHAMİDOV KHAFİZOVİCH

Özbekistan Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Rustam İBRAGİMOVİCH HALMURADOV

Özbekistan Semerkant İpek Yolu Uluslararası Turizm Üniversitesi

Prof. Dr. Aziz ABDUKAHAROVİCH ABDUHAKİMOV

Kazakistan İnnovatsiyalık Gumanitarlık Zan Universiteti Rektörü

Prof. Dr. Şırın ASILHANKIZI KURMANBAEVA

Kazakistan Semey Şakerim Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Bavırjan AMANGELDİYEVIÇ ERDEMBEKOV

Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Alpaslan CEYLAN

Makedonya Uluslararası Balkan Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM

Azerbaycan Milli İmler Akademisi Müdürü

Prof. Dr. Muhsin NAİF

Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı

Doç. Dr. Yakup ÖMEROĞLU

UNESCO Türkiye Milli komisyonu Başkanı

Prof. Dr. Öcal OĞUZ

24.05.2021 I. GÜN

KARABAĞ OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 14.30-16.00 / ArnavutlukS/MakS: 13.30-15.00/ AzerbaycanS: 15.30-17.00/
ÖzbekS: 16.30-18.00/ KazakS/ KırgızS: 17.30-19.00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. M. Vefa NALBANT, Dr. Assem KASSYMOVA

1. Prof. Dr. Kadıralı KONKOBAYEV, Türkoloji Araştırmaları ve Türkolojideki Koordinasyon Sorunları
2. Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV, S.A.Starostin'in Çağdaş Altaistik Araştırmalarına Katkısı
3. Prof. Dr. Dilraba KUVVATOVA, Yunus Emre She'riyatı
4. Doç. Dr. Elçin İBRAHİMOV, Türk Dövlət və Cəmiyyətlərində Dil Siyasəti (tarixi aspektdən)
5. Mirza KENCEBEK, Yunus Emre Şiirlerinde Fütüvvət ve İsar

Tartışma

URUMÇİ OTURUMU (B OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 14.30-16.00 / ArnavutlukS/MakS: 13.30-15.00/ AzerbaycanS: 15.30-17.00/
ÖzbekS: 16.30-18.00/ KazakS/ KırgızS: 17.30-19.00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Fatma AÇIK

1. Prof. Dr. Murodqosim Bolibekovich ABDIYEV, Samarkand Viloyati O'zbek Shevalari Tasnifiga Doir
2. Doç. Dr. Obidjon KARIMOV, Hozirgi O'zbek She'riyatida Badiiy Obraz Tuzilishi va Ma'nodorligi (Abdulla Oripov She'riyatı Misolida)
3. Doç. Dr. Nazokat Jiyanova ESHQUVVATOVNA, Z.M.Boburning 'Boburnoma' Asaridagi Harbiy Terminlarning Qo'llanilishiga Doir Ayrim Mulohazalar
4. Dr. Ozodaxon BOLTABAYEVA, Xilvatiy Ijodida Ilm va Olimlik Fazilatları Talqini
5. Okt. Mohigul Fozilova FARHODOVNA, "Mening O'g'rigina Bolam" Hikoyasini Qiyoslash Usuli Orqali O'rganish Xususida Ayrim Mulohazalar

Tartışma

KOSOVA OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 16.00-17.30 / ArnavutlukS/MakS: 15.00-16.30/ AzerbaycanS: 17.00-18.30/
ÖzbekS: 18.00-19.30/ KazakS/ KırgızS: 19.00-20.30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Naciye ATA YILDIZ

1. Prof. Dr. Sadettin Yağmur GÖMEÇ, Türk Kültüründe Renkler ve Kara Bodun'dan Ne Anlıyoruz?
2. Prof. Dr. Lindita Xhanari LATİFİ, Balkan Dillerinde "Balkanik Turkizmalar"
3. Prof. Dr. İsmet ÇETİN, Karizmatik Şahsiyet Olarak Yunus Emre
4. Doç. Dr. Aysun DEMİREZ, Yunus Emre Divanı'nda Eksilteli Yapılar
5. Doç. Dr. Veli Savaş YELOK, Millî Uyanışa Hizmet Eden Bir Gazete: Sâdâ-yı Fergana

Tartışma

TEBRİZ OTURUMU (B OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 16.00-17.30 / ArnavutlukS/MakS: 15.00-16.30/ AzerbaycanS: 17.00-18.30/
ÖzbekS: 18.00-19.30/ KazakS/ KırgızS: 19.00-20.30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ayşe YÜCEL ÇETİN

1. Prof. Dr. Zekiya MAMUTOVA, «DİL VE KÜLTÜR Lengüistikte ve Lingüistik Metotlarda Dil ve Kültürün Karşılıklı Bağının Meseleleri (Etnoligüistik Özellikleri)»
2. Prof. Dr. Melek ERDEM, Söz -Eylem (Speech Act) Teorileri Açısından Türkmen Türkçesi
3. Doç. Dr. Selcan SAĞLIK ŞAHİN, “Mahtumkulu’nun Dünyevî Aşka Yazılmış Şiirlerinde Kadın”
4. Doç. Dr. Emine GANIYEVA, Kırım Tatarcasında Quşların Adlandırma Prensipleri
5. Dr. Aygül Jumanova TÜRİKPENOVA, Kazak Dilinde Bitki İsimlerinin Sentetik veya Morfolojik Yapım Yolları

Tartışma

KERKÜK OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 17.30-19.00 / ArnavutlukS/MakS: 16.30-18.00/ AzerbaycanS: 18.30-20.00/
ÖzbekS: 19.30-21.00/ KazakS/ KırgızS: 20.30-22.00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. İsmet ÇETİN

1. Prof. Dr. Ayşe YÜCEL ÇETİN, Yunus Emre’de Topraktan Yaratılış-Varoluş
2. Prof. Dr. Ferhat AĞIRMAN, Yunus Emre’nin Fikirlerinde Varoluşsal Bir Yaklaşım Örneği; Tanrı, Evren ve İnsan
3. Prof. Dr. Naciye ATA YILDIZ, Manas Destanında Uguz ve Kiruguz
4. Doç. Dr. Oğuzhan KARABURGU, Yunus Emre ve Mehmet Akifte Türk’ün Müslümanlık Anlayışının Yansıması
5. Dr. Öğr. Ü. İsmail Turan KALLİMCİ, Kırgız Modern Edebiyatının İlk Dönem Temsilcilerinin Sovyet İdeolojisine Karşı Verdikleri Mücadeleler

Tartışma

TÜRKMENDAĞI OTURUMU (B OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 17.30-19.00 / ArnavutlukS/MakS: 16.30-18.00/ AzerbaycanS: 18.30-20.00/
ÖzbekS: 19.30-21.00/ KazakS/ KırgızS: 20.30-22.00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ferhat AĞIRMAN

1. Prof. Dr. Funda TOPRAK, Yunus Emre’de Metaforik Olarak Sayılar (Bir, İki, Dört ve Katları)
2. Prof. Dr. Fatma AÇIK, Bağımsızlık Sonrası Özbek Türkçesinde Taziye Sözleri
3. Doç. Dr. Cemal BAYAK, Yunus Emre’de Eleştiri
4. Dr. Nariie SEİDAMETOVA, Kırım Tatar Türkçesindeki Ses Olaylarına Artzamanlı Bakış
5. Arş. Gör. Orhan BALDANE, Âşık Veysel’in “Sazıma” ve Âşık Hüseyin Cavan’ın “*danış telli sazım*” Şiirleri Örneğinde Bir Dertleşme Sembolü Olarak Saz

Tartışma

25.05.2021 2. GÜN

KIRIM OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 09.00-10.30 / ArnavutlukS/MakS: 08.00-09.30/ AzerbaycanS: 10.00-11.30/ ÖzbekS: 11.00-12.30/ KazakS/ KırgızS: 12.00-13.30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ercan ALKAYA

1. Prof. Dr. Shynar Botayqızı SEİTOVA, Şıǵıs Qazaqstan Onomastikalıq Keñistigindegi Ulttıq Negiz (Katonqaraǵay Avdanı Materialdarı Negizinde)
2. Doç. Dr. Shahnoza ZIYAMUXAMEDOVA, O'zbek Tili Zamonaviy Axborot-Kommunikatsiya Terminlarining O'rganilishi
3. Dr. Assem KASSYMOVA, Kazak ve Türkiye Türkçeleri Karşılaştırmalı Yeradbilimi (Tarihi-Linguistik İnceleme)
4. Dr. Baxodir Turdiyevich SUYUNOV, Ayrim O'zbekça Tibbiy Terminlar Semantikasi va Etimologiyasi
5. Öğr. Gör. Yulduz NUROVA, Etnolingvistikaning Vucudga Kelishi va Taraqqiyati

Tartışma

ANKARA OTURUMU (B OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 09.00-10.30 / ArnavutlukS/MakS: 08.00-09.30/ AzerbaycanS: 10.00-11.30/ ÖzbekS: 11.00-12.30/ KazakS/ KırgızS: 12.00-13.30)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Veli Savaş YELOK

1. Prof. Dr. Zulxumor XOLMANOVA, “Qutadg‘u Bilig” va “Boburnoma”dagi Mushtarak Leksemalar Tahlili
2. Doç. Dr. Kalamkas Bolatqızı BOLATOVA, 19. Ğasırdın II. Jartısındaǵı Şıǵıs Qazaqstan Aymaǵındaǵı Bilim Berüw Jüyesinin Qalıptasuwı
3. Dr. Shavkatjon MAHMADIYEV, Büyük Mutafakkir Mahmud Zamaxshariy va Uning Lingvistik Merosi
4. Dr. Mushtariy XOLMURADOVA, “Qutadg‘u Bilig”da Tibbiyotga Doir Tushunchalar
5. Öğr. Gör. Sayyora ABDURAHMANOVA, O‘zbek Tilida Matn Transliteratsiyasini Yaratish Masalasi

Tartışma

ÜSKÜP OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 10.30-12.00 / ArnavutlukS/MakS: 09.30-11.00/ AzerbaycanS: 11.30-13.00/ ÖzbekS: 12.30-14.00/ KazakS/ KırgızS: 13.30-15.00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Abdullah KÖK

1. Prof. Dr. Aitmuhamet TURUSHEV, Meşhür Jüsip – Söz Qudireti
2. Doç.Dr. Abdulla ULUG‘OV, Yunus Emro – Ilohiy İşq Kuyçisi
3. Dr. Karlıǵaş Adilhankızı AVBEKİR, Şakerim Kudayberdiulı Şıǵarmaşılıǵındaǵı Kongenialdıq Meseleleri («Jan», «Ten» Kategoriyaları Jane «Jar» Sıypatı
4. Dr. Rana RAJABOVA, O‘zbek Bolalar Adabiyotida Folklor Janrlari Stilizatsiyasi Asoslari
5. Uzm. Nasiba BOZOROVA, Yunus Emro iloxiylarida Köngil Tasvirlari

Tartışma

BAKÜ OTURUMU (B OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 10.30-12.00 / ArnavutlukS/MakS: 09.30-11.00/ AzerbaycanS: 11.30-13.00/ ÖzbekS: 12.30-14.00/ KazakS/ KırgızS: 13.30-15.00)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Aysun DEMİREZ, Dr. Muhiddinova Badia MUSLIHIDDINOVNA

1. Prof. Dr. Darmonoy O'RAYEVA, O'zbek Folklorida Çoy Talqini
2. Doç. Dr. Hüsniiddin EŞONKULOV, Ahmet Yesevi'nin Hikmetlerindeki Aşk Konusunun İrfani Anlamı
3. Doç. Dr. Shermuhammad AMONOV, Şair Dilafgor Şiirlerinin Özellikleri
4. Dr. Roxila Usmanovna RO'ZMONOVA, Alişer Navoiy İjodiy Merosi Va Poetik Uslubining Türkiyada O'rganilişi
5. Öğr. Gör. İbodat BOZOROVA, Mag. İroda ŞODİYEVA, Alişer Navoiyning Kanoat Xaqidagi Qaraşlari

Tartışma

MERV OTURUMU (C OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 10.30-12.00 / ArnavutlukS/MakS: 09.30-11.00/ AzerbaycanS: 11.30-13.00/ ÖzbekS: 12.30-14.00/ KazakS/ KırgızS: 13.30-15.00)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Sebahattin KARAMAN, Doç. Dr. Murat BAYRAM

1. Doç. Dr. Murat BAYRAM, Dr. Öğr. Ü. Ümmühan BAYRAM, Dr. Öğr. Ü. Semih ARICI, Türk Dünyasında Turizm Örgütlenme Yapılarının ve Politikalarının Değerlendirilmesi
2. Dr. Aydın KAİRBEKULY, Doç. Dr. Arafat Mecitulu MAMIRBEKOV, Qzaqstandağı Transport Salasının Qalıptasuwı Men Damuw Tariyhı
3. Öğr. Gör. Veli Ulaş ASMADİLİ, Öğr. Gör. Elvan ESER, Yeni Koronavirüs Hastalığı (Covid-19) Pandemi Sürecinin Medikal Turizm Üzerine Etkileri
4. Öğr. Gör. Mehmet Tahir DURSUN, Öğr. Gör. Mehmet YALÇIN, Yunus Emre: İnanç ve Turizm Kültür Rotası
5. Öğr. Gör. Ahmet ÇETİN, Prof. Dr. Hasan Hüseyin SOYBALI, Turizm Fakültesi Öğrencilerinin Turist Rehberliğinde Uzmanlaşma ve Uzmanlık Alan İhtiyaçlarına Yönelik Değerlendirmeleri

Tartışma

BUDAPESTE OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 13.00-14.30 / ArnavutlukS/MakS: 12.00-13.30/ AzerbaycanS: 14.00-15.30/ ÖzbekS: 15.00-16.30/ KazakS/ KırgızS: 16.00-17.30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Melek ERDEM, Dr. Nariie SEİDAMETOVA

1. Prof. Dr. Nurbay CABBAROV, Ali Şir Nevai Eserlerinde Fütüvvet Gayesinin Edebi Yorumu
2. Doç. Dr. Abdumurod TILAVOV, Özbekistan'da Yunus Emre Çalışmaları
3. Doç. Dr. Şoxsanam Ğaybulloevna DAVRONOVA, İstiklol Davri O'zbek Romanlarida Ruxiyat Tasviri
4. Dr. Zulayho RAHMONOVA, Yunus Emro İloxiylarida Muşid Obrazi (Yunus Emro Anjumani)
5. Öğr. Gör. Sabohat BOZOROVA, "Ot" Komponentli Maqollar Tasnifi

Tartışma

ASKABAT OTURUMU (B OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 13.00-14.30 / ArnavutlukS/MakS: 12.00-13.30/ AzerbaycanS: 14.00-15.30/ ÖzbekS: 15.00-16.30/ KazakS/ KırgızS: 16.00-17.30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV, Dr. Öğr. Üyesi Sema EYNEL

1. Prof. Dr. Azamat Bakhronovich PARDAYEV, O'zbek Tilidagi Nutqni Jonlantiruvchi Birliklarning Diskursiv Xususiyatlari Haqida
2. Doç. Dr. Bibish JO'RAYEVA, Mag. Hulkarbegim UBAYDOVA, Antonim Komponentlar Ishtirok Etgan O'zbek Xalq Maqollari
3. Doç. Dr. Zilola Amonova QODIROVNA, Yunus Emro Ijodi va "Ilmul Huruf" Tushunchasi
4. Öğr.Gör.Dr. Kaliya KULALİYEVA, "Manas" Eposundagi Altay, Altay-Too Toponimleri
5. Öğr. Gör. Rahat ASKAROVA, Kırgızların Dünya Görüşünde Organ Adları

Tartışma

SARAYBOSNA OTURUMU (C OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 13.00-14.30 / ArnavutlukS/MakS: 12.00-13.30/ AzerbaycanS: 14.00-15.30/ ÖzbekS: 15.00-16.30/ KazakS/ KırgızS: 16.00-17.30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hasan Hüseyin SOYBALI, Dr. Öğr. Üyesi Semih ARICI

1. Doç. Dr. Tolga GÖK, Demografik Farklılıklar Açısından Kültürel Miras Bilinirlik ve Deneyimleme Algısının İncelenmesi: KTMU Örneği
2. Dr. Aynur BAĞİRLİ, Qarabağ Regionun Sosial-İqtisadi İnkişafının Təmin Edilməsi ilə Əldə Olunacaq Mühüm Nəticələr
3. Öğr. Gör. Mehmet YALÇIN, Doç. Dr. Sebahattin KARAMAN, Havayolu İşletmelerinin Bebek Dostu Uygulamaları
4. Öğr. Gör. Elvan ESER, Turizm Fakültelerinin Turist Rehberliği Bölümlerinde Verilen Tarih Eğitiminin Akademik Yeterliliğinin Saptanmasına Yönelik Bir Araştırma
5. Arş. Gör. Mehmet BOYRAZ, Otellerde Enerji, Su ve Atık Yönetimi Verilerinin Çevresel Açından İncelenmesi

Tartışma

KIRCAALİ OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 14.30-16.00 / ArnavutlukS/MakS: 13.30-15.00/ AzerbaycanS: 15.30-17.00/ ÖzbekS: 16.30-18.00/ KazakS/ KırgızS: 17.30-19.00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mitat DURMUŞ

1. Prof. Dr. Kamil BEŞİROV, Qazi Bürhanəddinin Şeir Dilində Feil
2. Doç. Dr. Seyhan Murtezani İBRAHİMİ, İlhami Emin'in *Yürüyen Duvar* Romanında Tasavvuf ve Melamilik Algısı
3. Doç. Dr. Elvira LATİFOVA, Türk Dünyası'nın Tarihsel Bir Bileşeni Olarak Eski ve Ortaçağ Kafkasyası
4. Dr. Öğr. Ü. Refide ŞAİNİ, "Sesler" Dergisinde Yayımlanan Yunus Emre Şiirleri Üzere Tematik Bir İnceleme
5. Arş. Gör. İmanyar KULİYEV, "Codex Cumanicus"da Çoxmənalı Sözlər

Tartışma

SELANİK OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 14.30-16.00 / ArnavutlukS/MakS: 13.30-15.00/ AzerbaycanS: 15.30-17.00/ ÖzbekS: 16.30-18.00/ KazakS/ KırgızS: 17.30-19.00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Nergis BİRAY, Dr. Öğr. Üyesi Ezgi DEMİREL

1. Doç. Dr. Feyza TOKAT, Tezkire-i Şeyh Safi'de Çok Şekilli Kelimeler
2. Dr. Öğr. Ü. Aysel BAYTOK, Kırgızistan'da Alfabe Meselesi
3. Arş. Gör. Lale RESULOVA, "Codex Cumanicus"un Azerbaycanda Öyränilməsi
4. Mehriban Səmədqızı ALLAHQULUYEVA, S.Səxavətin "Nekroloq" Romanı Sosial-Psixoloji və Mənəvi-Əxlaqi Dəyərlər Kontekstində
5. Sh. Sh. NIZOMOVA, Suv va Olovga Aloqador Tabiat Hodisaları Talqini

Tartışma

MUSUL OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 16.00-17.30 / ArnavutlukS/MakS: 15.00-16.30/ AzerbaycanS: 17.00-18.30/ ÖzbekS: 18.00-19.30/ KazakS/ KırgızS: 19.00-20.30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ali DUYMAZ

1. Prof. Dr. Ercan ALKAYA, Doç. Dr. Zoya KİRİLLOVA, Kreşin Tatar Ağızlarının Tatar Türkçesi İçindeki Yeri ve Karakteristik Dil Özellikleri
2. Prof. Dr. Abdullah KÖK, Dr. Özge EKER, Türkistân'dan Anadolu'ya Pır-i Türkistan'dan Yûnus'a "Söz"leşmek
3. Doç. Dr. Şebnem Hesənli-GARİBOVA, Türk dillerinde fiil terkipleri ve cümle yapısının tarihi gelişimi
4. Doç. Dr. Gatibe MAHMUDOVA, Çağdaş Dönemde Türk Dillerinde Kelime Türetimine Bir Bakış
5. Arş. Gör. Dilbər CAMALİ, Eski Türkçede Kadim Edatlar

Tartışma

ŞUŞA OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 17.30-19.00 / ArnavutlukS/MakS: 16.30-18.00/ AzerbaycanS: 18.30-20.00/ ÖzbekS: 19.30-21.00/ KazakS/ KırgızS: 20.30-22.00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Güljanat KURMANGALİYEVA ERCİLASUN

1. Dr. Abdurrahman GÜZEL, Yunus Emre ve 90.000 Kelam
2. Prof. Dr. Ali YAKICI, Eserlerinin Kültürel Temelleri ve Türkçesiyle Türk Dünyasının Ortak İnsan Hazinesi: Yunus Emre
3. Prof. Dr. Ali DUYMAZ, Göçebe Düşünmek ve Yersiz Yurtsuz Yunus Emre
4. Doç. Dr. Berdi SARIYEV, Yunus Emre Türkmen Okullarında
5. Arş. Gör. Süveyda ŞAHİN, Prof. Dr. Nergis BİRAY, Yunus Emre ve Babarrahim Meşreb'in Şiirlerinde "Gönül" Kavramı

Tartışma

26.05.2021 3. GÜN

TASHKENT OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 09.00-10.30 / ArnavutlukS/MakS: 08.00-09.30/ AzerbaycanS: 10.00-11.30/ ÖzbekS: 11.00-12.30/ KazakS/ KırgızS: 12.00-13.30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hasan KARA, Dr. Öğr. Üyesi Zhazira OTYZBAY

1. Prof. Dr. Ibodulla MIRZAYEV, Akademik E.E. Bertelsning "Navoiy va Attor" Risolasi Haqida
2. Doç. Dr. Dilnavoz YUSUPOVA, Mag. Orifjon OLIMJANOV, Alisher Navoiy "Xamsa"sining Usmonli Turk Adabiyotiga Ta'siri
3. Doç. Dr. Törelı KIDIR, Jünis Emire jane Ğaşıqtıq Alem
4. Uzm. Maksat Muratbekulı ZHANİBEK, Kenestin Atom Bombası Arkadan Altayga Deyin
5. Uzm. Zhansaya TLEMİSSOVA, Qazaq Dalasın Zerttegen Nemis Ğalımdarı

Tartışma

LEFKOŞA OTURUMU (B OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 09.00-10.30 / ArnavutlukS/MakS: 08.00-09.30/ AzerbaycanS: 10.00-11.30/ ÖzbekS: 11.00-12.30/ KazakS/ KırgızS: 12.00-13.30)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Berdi SARIYEV, Dr. Öğr. Üyesi Aysel BAYTOK

1. Doç. Dr. Bibish Muhsımovna JO'RAYEVA, Öğr. Gör. Lobar Maxmutovna MUSTAFOYEVA, Uy-Ro'zg'or Buyumlari Nomi Asosida Shakllangan Rus va O'zbek Xalq Paremlarining Qiyosiy Tahlili
2. Doç. Dr. Shavkat Ahmadovich HAYITOV, Alisher Navoiy "Holot"Lari Va Komil Inson Muammosi
3. Dr. Turan HÜSEYNOVA, Yunus Emre Divanı'nda Birleşik Cümle Yapıları
4. Öğr. Gör. Ro'zigul QODIROVA, No'mon Rahimjonov – Shershunos olim
5. Uzm. Qizlarxon BOLTAYEVA, Alisher Navoiy Asarlarida "Qalb Muolajasi"ning Badiiy Talqini

Tartışma

NUR SULTAN OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 10.30-12.00 / ArnavutlukS/MakS: 09.30-11.00/ AzerbaycanS: 11.30-13.00/ ÖzbekS: 12.30-14.00/ KazakS/ KırgızS: 13.30-15.00)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Cemile KINACI BARAN

1. Doç.Dr. Arafat MAMYRBEKOV, Kupiya Kala Kurçatov: Keşegisi, Bügingisi, Erteñi
2. Doç. Dr. Aigul Serikkanovna ADİLBAYEVA, 19. Ğasırdıñ Soñı Men 20. Ğasırdıñ Basındağı Şıǵıs Qazaqstan Qalalarında Mädeniyet Pen Bilimniñ Damuwı
3. Dr. Baktıgul Aydapkelevna ABDIXANOVA, Qazaq Xalqınıñ Ulttıq Mädeniyetinen Aqparat Beretin Qazirgi Qoldanıstağı İlki Mätinder
4. Dr. İsbek BERİKHAN, "Türkşildik" Uǵımının İdentifikatsiyası men Etnogenezi
5. Uzm. Tursın ŞANBAY, Alihan Bökeyhannıñ Sayasiy Pelsepesi

Tartışma

BUHARA OTURUMU (B OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 10.30-12.00 / ArnavutlukS/MakS: 09.30-11.00/ AzerbaycanS: 11.30-13.00/ ÖzbekS: 12.30-14.00/ KazakS/ KırgızS: 13.30-15.00)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Elçin İBRAHİMOV

1. Prof. Dr. Yoqub SAİDOV, Mag. Dildora SALİMOVA, Alisher Navoiy Badiiy Asarlari (“Farhod va Shirin” Dostoni)da Antonomaziyalarning Lingvopoetik Xususiyatlari Tahlili
2. Doç. Dr. Obidjon KARIMOV, Naima ERGASHEVA, Durdonaxon DADAJANOVA, Abdulla Oripov – Insoniy Tuyg’ular Kuychisi
3. Doç. Dr. Bibish Muhsinovna JO’RAYEVA, Mag. Amira O’lmas Qizi AMINOVA, O’zbek Xalq Paremalarida Şaxs Xarakterini Tavsiflovchi Salbiy Baho
4. Uzm. Nasima Saidburxonovna QODIROVA, Adabiyotshunoslikda İlmiy-Adabiy Tafakkur va Uslubning Nazariy Masalalari
5. Öğr. Gör. Musulmon NAMOZ, She’riyatning Jon Tomirini Izlab

Tartışma

BİŞKEK OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 13.00-14.30 / ArnavutlukS/MakS: 12.00-13.30/ AzerbaycanS: 14.00-15.30/ ÖzbekS: 15.00-16.30/ KazakS/ KırgızS: 16.00-17.30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Fikri GÜL, Öğr. Gör. Sabohat BOZOROVA

1. Prof. Dr. Usmon Uralovich QOBİLOV, Alisher Navoiyning “Navadir ün-nihoya” Devonida İso Masix Obrazi Talqini
2. Doç. Dr. Mağrifat RACABOVA, Alişer Navoiy İjodida Tuş Motivining Badiiy Talqini
3. Doç. Dr. Nazmiya Muslixiddinovna MUXITDINOVA, 18-19. Asr O’zbek Şe’riyatida İrfoniy Mavzularning Badiiy Talqini (Mirhasan Sadoiy Va Muhammad G’oziy Devonlari Misolida)
4. Öğr.Gör.Dr. Cıldız ALİMOVA, Kırgız Kültüründe Çocukla İlgili Atasözleri
5. Öğr.Gör.Dr. Ulanbek ALİMOV, Kökbörü Oyununda Söylenen Dilek-Dualar

Tartışma

ABAKAN OTURUMU (B OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 13.00-14.30 / ArnavutlukS/MakS: 12.00-13.30/ AzerbaycanS: 14.00-15.30/ ÖzbekS: 15.00-16.30/ KazakS/ KırgızS: 16.00-17.30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Bilge ÖZKAN NALBANT

1. Doç. Dr. Nazzora Jo’raevna BEKOVA, Tatabbu’ – Yangi İjodiy Maydon
2. Doç. Dr. Dilshod RACABOV, O’zbek Xalq Qoşıqlarining İjro Kompozitsiyasi
3. Uzm. Sunnat MAMANAZAROV, Doç. Dr. Bibish JO’REYEVA, Hadislar Asosida Şakllangan O’zbek Xalq Pemalelari
4. Öğr. Gör. Maftuna Jamşidovna SHARİPOVA, “Qo’y” LMG’i Asosida Şakllangan O’zbek Xalq Maqollarida Variantlilik
5. Öğretmen Azimjon HAMİDOV, Alişer Navoiyning “Yor Tutar Ko’nglimda...” Gazalining Şoir Devonlaridagi Matniy Tafovutlari

Tartışma

KAZAN OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 14.30-16.00 / ArnavutlukS/MakS: 13.30-15.00/ AzerbaycanS: 15.30-17.00/ ÖzbekS: 16.30-18.00/ KazakS/ KırgızS: 17.30-19.00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Süleyman SOLMAZ

1. Doç. Dr. Aydan HANDAN, Ziya Gökalp'ın Şiir Sanat
2. Dr. Badia Muslihiddinova MUHİDDİNOVA, Sayidahmad Vasliy Samarqandiy ijadida İrfoniy G'oyalar Talqini
3. Dr. Öğr. Ü. Shurubu KAYHAN, Kumandılar Türklerinin Halk Kültürü Unsurları
4. Dr. Ofeliya BABAYEVA, Sezai Karakoç Türk Dilinin Təəssübkeşi Kimi
5. Öğr. Gör. Rahima YARASHEVA, O'zbek Xalq Maqollarida "Ayol" Konseptining Pragmatik Tahlili

Tartışma

SEMERKANT OTURUMU (B OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 14.30-16.00 / ArnavutlukS/MakS: 13.30-15.00/ AzerbaycanS: 15.30-17.00/ ÖzbekS: 16.30-18.00/ KazakS/ KırgızS: 17.30-19.00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ali YAKICI

1. Prof. Dr. Bedri SARICA, Tarihi Türkiye Türkçesinin Doğuşu
2. Prof. Dr. Fikri GÜL, Yunus Emre'nin Diliyle Felsefe Yapmak Olanaklı mıdır?
3. Doç. Dr. Erkan SALAN, *Yunus Emre Divanı*'na Ait Nüshaların Tarihlendirilmesinde Kullanılabilecek Bazı Fonetik Ölçütler
5. Dr. Öğr. Ü. Gülsine UZUN, Kırgız Türkçesinde Kadın ile İlgili Söz Varlığı Üzerine Bir Tasnif
4. Arş. Gör. Gülnar İSMAYILOVA, XIII-XIV Yüzlüklerde Yaranan Divan Ədəbiyyatı Nümunələrinin Leksik-Semantik Səciyyəsi

Tartışma

KIZIL OTURUMU (A OTURUMU)

(TürkiyeS/KırımS: 16.00-17.30 / ArnavutlukS/MakS: 15.00-16.30/ AzerbaycanS: 17.00-18.30/ ÖzbekS: 18.00-19.30/ KazakS/ KırgızS: 19.00-20.30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Funda TOPRAK

1. Prof. Dr. Mitat DURMUŞ, Kayıp Kıtanın Peşinde: Dilin Olduğu Yerse Dünya, Yeni Dünyanın Keşfi ya da Tanzimat Sonrası Türk Sanatkârlarının Yunus Emre Türkçesini Arayışı
2. Prof. Dr. Güljanat Kurmangalyeva ERCİLASUN, Sözlü Tarih Verileri Işığında Sovyet Dönemi Kazakistan'da İslam
3. Prof. Dr. Kürşat ZORLU, Yunus Emre'nin Düşünce Sisteminde Siyasal Kutuplaşma Sorununa Dair Görüş ve Kavramlar
4. Prof. Dr. Hasan KARA, Anadolu'da Yunus Emre Adını Taşıyan Mekân Adları Üzerine Genel Bir Değerlendirme
5. Dr. Esra Gül KESKİN, Karaçay-Malkar ve Tatar Türkçesinde *-(I)vçAn*, *-(U)vçAn* Ekleri

Tartışma

27.05.2021 4. GÜN

İSTANBUL OTURUMU

(TürkiyeS/KırımS: 09.00-10.30 / ArnavutlukS/MakS: 08.00-09.30/ AzerbaycanS: 10.00-11.30/ ÖzbekS: 11.00-12.30/ KazakS/ KırgızS: 12.00-13.30)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Süleyman Kaan YALÇIN

1. Doç. Dr. Bakıt MURZARAYIMOV, Kırgız Yunusları; Molla Kılıç, Molla Niyaz ve Nurmolla
2. Doç. Dr. Kyralai TOLEBAYEVA, Qazaq Jäne Türik Ädebiyetindeki Aytış Öneri
3. Doç. Dr. Bibish Muhsinovna JO'RAYEVA, Mag. Nodira ASHUROVA, O'zbek Tilshunosligida Pragmalingvistikaning O'rganilishi
4. Dr. Orziboni YUSUPOV, Maxliyo Jonuzok Qizi RASULOVA, O'zbek Tilshunosligida Sodda Gaplarning O'rganilish Tarixi
5. Arş. Gör. Arzu İSGENDERZADE, Ahmedî'nin Cemşid ü Hurşid Mesnevisinin Dilinde Kullanılan Somatik Terimler ve Somatik Deyimler

Tartışma

ERBİL OTURUMU

(TürkiyeS/KırımS: 10.30-12.00 / ArnavutlukS/MakS: 09.30-11.00/ AzerbaycanS: 11.30-13.00/ ÖzbekS: 12.30-14.00/ KazakS/ KırgızS: 13.30-15.00)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Erkan SALAN

1. Prof. Dr. Bilge ÖZKAN NALBANT, Türkçede Öfke ve Kızgınlık Bildiren Duygu Fiillerinin Tarihi Türk Lehçeleri ve Anadolu Ağızlarındaki Görünümleri
2. Doç. Dr. Süleyman Kaan YALÇIN, Birincil Uzun Ünlülerin Karluk Grubu Türk Lehçelerindeki Ses Bilgisi Görünümleri ve Bu Ünlülerle İlgili Ses Olayları
3. Dr. Öğr. Ü. Ezgi DEMİREL, Eski Türkçede Yokluk Bildiren +sXz Eki ve Bununla Genişleyen Eklerle Kurulan Bazı Tek Örnekler Üzerine Bir Değerlendirme
4. Dr. Öğr. Ü. Sema EYNEL, Şükrullah Yusupov'un Şiirlerinden İnsani Değerlere Bir Bakış
5. Meryem Aybike SİNAN, Yunus Emre'de Hoşgörü Boyutu

Tartışma

ALMATI OTURUMU

(TürkiyeS/KırımS: 13.00-14.30 / ArnavutlukS/MakS: 12.00-13.30/ AzerbaycanS: 14.00-15.30/ ÖzbekS: 15.00-16.30/ KazakS/ KırgızS: 16.00-17.30)

Oturum Başkanı: Prof. Dr., Dr. Bedri SARICA

1. Prof. Dr. Süleyman SOLMAZ, Âşık Paşa ve Türkçemiz
2. Doç. Dr. Cemile KINACI BARAN, Sovyet Edebiyatının Bir Karakteristiği: “Tekrardan Yazma Olgusu”
3. Dr. Öğr. Ü. Yasemin ASLAN, *Büyükbaba Taşınıyor* Romanı Bağlamında Çocuklara Ölümü Anlatmak4
4. Dr. Öğr. Ü. Zhazira OTYZBAY, Sugnaklar Kimler? Türk mü, Fars mı, Arap mı?
5. Dr. Murat KOÇAK, Adam Mıckiewicz’in Kırım Soneleri’ne Ananiasz Zajaczkowski’nin Karayca Bakışı

Tartışma

KASGAR KAPANIŞ OTURUMU

(TürkiyeS/KırımS: 14.30-16.00 / ArnavutlukS/MakS: 13.30-15.00/ AzerbaycanS: 15.30-17.00/ ÖzbekS: 16.30-18.00/ KazakS/ KırgızS: 17.30-19.00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. M. Vefa NALBANT

Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL Türkiye

Prof. Dr. Kamal ABDULLA Azerbaycan

Prof. Dr. Kadıralı KONKOBAYEV Kırgızistan

Prof. Dr. Shynar BOTAYQIZI SEİTOVA Kazakistan

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV Özbekistan

Prof. Dr. Zekiya MAHMUDOVA Kırım

Prof. Dr. Kürşat ZORLU Türkiye

Doç. Dr. Berdi SARIYEV Türkmenistan

Doç. Dr. Elçin İBRAHİMOV Azerbaycan

Uluslararası Türk Dünyası Yunus Emre Sempozyumunun Sonuç Bildirgesinin Okunması

teşekkürler

Birleşmiş Milletler
Eğitim, Bilim ve Kültür
Kurumu

UNESCO
Türkiye
Millî Komisyonu

Birleşmiş Milletler
Eğitim, Bilim ve
Kültür Kurumu

Yunus Emre'nin
Vefatının 700.
Yıl Dönümü (1241-1321)
UNESCO İşbirliğinde Anılmaktadır

Altay Topulukları Dil ve Kültürleri
Uygulama ve Araştırma Merkezi

ULUSLARARASI
BALKAN
ÜNİVERSİTESİ

BUXORO
DAVLAT
UNIVERSITETI

24 -27 MAYIS 2021

<https://www.pau.edu.tr/altaydilmer>